

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות ראשי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

קי.

גב א ב מיי פכ"ד מהל'
 מטה ולטה הלי"א
 טוש"ע חו"מ סי' פה ספר'
 א:
 גב ג ד הו זמ"י שם הלי'
 טוש"ע שם ספר' ג:
 ג ד ח טוש"ע שם ספר' ה:
 גה ז מיי פ"ג מהל'
 אשית ה"י א סגב
 לאון פ"א טוש"ע אה"ע סי'
 פה ספר' א:

וְהָלַךְ יְבֹלֵם חִיְיוֹמִים
 וְהָלַךְ בְּהוֹדָה בְּהוֹדָה שִׁירָתוֹ
 וְהָלַךְ חֲרִיבָה בְּהוֹדָה וְהָלַךְ
 וְהָלַךְ שֶׁנִּי חֲזָרָה דְּקִלִּים
 שִׁשָּׁה לֵב בְּשִׁשָּׁה עָם אֶ
 מְבַכְבֵּי לֵב אֶל אֶשׁ אֶשׁ
 יִמְכֹּל לִסְתַק בְּחוֹתָן שֶׁ
 אֶדְלֵק אֶדְלֵק אֶל דְּלֵמָה
 דְּקֵלָה אֶל מְסַפֵּס וְלֵא שֶׁ
 אֶדְלֵק דְּקֵלִים. אֶל אֶל
 נִדְרֵי דְּקֵל אֶשׁ חֵלֶם אֶמֶר
 אֶמֶר מְהֵרָה מְהֵרָה שִׁמְשָׁה
 דְּרֵבֶבֶת קֵדָה אֶשׁ חֵלֶם
 לֵגִי דְּקֵל דְּקֵלִים:
 חֲמוּצֵי הַחֲמוּצֵי שֶׁנִּי
 חֲמוּצֵי עַל חֲמוּצֵי חֲמוּצֵי
 וְהָלַךְ שֶׁנִּי לֵב אֶל
 וְהָלַךְ אֶדְלֵק אֶדְלֵק
 אֶל אֶל חֵלֶם חֵלֶם לֵב
 וְהָלַךְ חֵלֶם חֵלֶם לֵב

סוף כי אתה למיני בשרי
הררי קתור. אפי' נדקקין
חמלה היסא דלית פ
אין נקקין כדמוסיה הס
(בס דף) ⁸טעמא כגון דלית
נכסיה: **גמרא** ארבע משיחין
מסכתה' **דלית** חמין ארבע משיחיה
אחוריה מיהיה או ק גליל אשור
גליל אמר ק יהודה גליל או
ק גליל אשור מיהיה חמין אותה
(אמא עמנו כן נאמר)

שָׁמַיִם יִשְׂרָאֵל. וְכֵן בָּה אֲנִי לִקְרֹא שֶׁנֶּה וְלֹה לְחַסֵּם: בְּהָא דִּימָא אֲדַרְבֵּי בִי יִהְיֶה חֻצִּי מְנוּבָב בְּדֹד עַד הַשְׁלֵמָה עֲשֵׂר מִשְׁכָּה פִּרְעֵה לִי בְּחֻצֹת: אִי יִשְׂרָאֵל דִּרְבִּנִּי. לְמַשְׁכְּרִי שְׁטִירִי שֶׁל מֵלִיךְ לְחֻסֵּן הִי בִּנְעִי וְנָטָה וְהִי לִי וְלֹה לִימִנִי בְּיוֹמָא דְּלִמְשַׁלֵּם חֲמַשׁ: בְּיִתְרִי שְׁפִירָנִי. שְׁמַת אֲדָם לִמְן בִּלָּא מִשְׁעֻדִּי מְנַטְלִי דְּרִמְנִי לְעַל מִן חֻצִּי: וְלִי וְלִקְרָמָה לְדִלֵּת מִלִּי וְסֵם הֵן שְׁמִין אֶן נִפְרֵסִים כִּי: בְּרַתְנִי בִי אֲרֻצֹּת נִשְׁוֹאֵן, שֶׁלֵּם חֵם מִלֵּן אִשִּׁי וְיֹל לְכֹסֶף לִיךְ לְחֻצִּי מִלֵּךְ אֶל חֻצִּי: אִין בְּנֻצִּיאִן. שְׁחֻסִּים שְׁחֻסִּים וּמִכַּל קִצְבִּי בְּנִים שֶׁלֵּם לְקִסְמוֹהֶם וְכֹל דֵּר מִלֵּן כִּי: אֲנִי

ממתני' המוציא שמכר לו את ה
הוא שיאמר אילו היה
לחפרת את שלך כש
יזכירנו זה היה פקדו
ומכירה יבול שמואל
שפידי קאמר אדמונ * ב
כתבי שמואל כ"ע לא
לפיוע את שלך כ
פלני סברא אדמונ
חווי אדמונ סברא איבע
ורובנן סברי *⁶ תבחר ו
תבחר תבאר אית

והשחציו שטר חוב
אילו היית רחב
וחכ"א זה גובה שטר
חובי: **גמ'** אהמד שנ
הא על זה רב נחמן א
רב ששת אמר הפוב
זה עומד בשלו זה
עלמא עידית ועידית
הוא כי פליגי דאית
גובה זה גובה קסבר
דגדה גביה עידית ה
במטרתא למה לי קס
בינונית דנפשיה קשקי
בעל בינונית ברישא
תבעה סוף סוף כי
ליה לחד עידית ובינו
סבר בשל רב לא
יחזר סבא אליבא דר
ראשון לעשר ושני לה
לזה ממני הא לא מש
ומניה מ"ס דרבנן וא
לא צריכא דאמא בה
ליומיה ומ"ס לא עבי
קספין דתימי מוגבא
קתני זה גובה זה ר
זה גובה זה גובה
מנייהו כדב נחמן
בבבובת אביתן בעל
ליחמי זיבורית ואית
וימנבו ליה זיבורית ד
יתובום אלא מזיבורי
מתני' שלש ארצות
לעיר ומכר לכר א

בא רוחא דהמתת: א"י"א
 יהו¹ יתצענו לקוף חמש וע
 וצא המלה ללוות מן הלוח:
 1: 14 צריכא דתא. לנב
 שיהא סננגדס גוצה שטרו
 וימנינא דאי נמי צאל כל
 סואי אשה שאס נשא אשה
 ד. כד גדול מעיד והוא

כְּתִיב שְׁמֹר מִכְרֹחַ כּוֹזֵי עַלְמָא
פְּלִינִי. סְהִיחַ לְמַכּוֹר לַעֲבֹד
בְּחוּט מִשְׁמַע שְׁקִיל לֹא יִחְזֹק לוֹ
הַשְׁטֵר וְכוּן וְכוּן הוֹכִיחַ שְׁאִין לוֹ
עַליו כּוּז: לְמִימְרָא מוֹדֵשׁ. אִינִי מוֹכֵר
לוֹ אֶלֶּא שְׂאֹלֹל לְמַשְׁכִּין: אִינִי אֵרִית
יָדִי. וְיֹדִיעִינִי וְלֹא יִקָּם עוֹד הַשְׁטֵר
מִתְּנִי. וְיֹדִיעִינִי שְׁמֵר אֶת הַכּוּז
הַזֶּה עַל זֶה. לְרֹאשׁוֹן עַל מִשְׁמַע
וְשִׁמְעוֹן עַל רֹאשׁוֹן שְׁטֵר שְׂאִילֹת
לְרֹאשׁוֹן מוֹקֵדֵס וְשֵׁל מִשְׁמַע מִשְׁאֹרֵס:
אִינִי אִינִי. כּוּל מִשְׁמַע לְמוֹכֵר
לְרֹאשׁוֹן: אִינִי. חֵיב הִיחִי קִי.
כְּדִבְרֵי שְׁטֵר קִיכָר אֶתֶּה לֹאֵם מִמֵּי
אֶתֶּם כֵּן חֵיב לִתְּנוּעָה אֶת חוֹב
מִמֵּי: הֵז עֲבָה וְהֵז עֲבָה. אֶפְלִי
הַכּוּז שֶׁהוּא אֶת אֹמְרִיסֵי יַעֲבֹד וְהֵז
מֵלֶּאֶשׁ שֶׁ אֶתֶּה בְּשֵׁל מֵלֶּאֶשׁ שְׁהֵלֹתוֹ
מֵלֶּאֶשׁ זֶה אֶתֶּה יִירְדּוּ לְנֶכֶס כֵּל אֶתֶּה

שפיר קאמער אדמו"ן
דקמלקס דעמא שטיקס
אזס אחד מכל רישיית
לפנא לירחיק גמיה ראש
ארבעה בני אדם. דס
חד וחד מדמי ליה. דאח
מכא ארבעה. טפרינע
אנשים מנחם לללו. א
שתת שתת. ולי

ומגפין לשנכדו את חסדו: גמ'
הצבי מברכה צבי ה' הנושא שר
המרוץ על שר ומשאל וזה
יתרון לו להפוך על ימין ומשאל וזה
שמאל לימין: בישו' הן שמים.
שאלוה' הכהנים בעל חוב בשמינות
ברקשותו על שכן שאלו' ש' ללו'ם
שד' שיה' שמינות לכל אדם ואכלו'
הוא עשית' ששאל' שדמינו' הגדושות
הימנה' אין ב"ח גושה הימנה: ורב'
ששאל' בעל ב"ח אדם הן שמים.

וסוף סוף כי הדך אלהי הלא למינינו
 מינויות קיימה שלו שקלי: ודבר
 חסדו, נהי נמי דכטלו פן שמין מאלי
 חסדו כו' חסד סוף פן אחר הולכי
 בהדי הדדי אחר, שהרי שמין הולכי
 שטרומסין ציטת קין: מה מבר בשל
 חסדו, ולאו הפוכי מטרסח
 דממה נפקח אלכא רווחא לצל
 וצויות נפקח אצרכי קדים צירס
 וגבי אלכא גביה עידיה וצויות
 וצויות ומגבי להאך מינויות ולי
 איכי קדים וצויות מינויות אלה
 עידיה ומגבי למצריה וצויות: ובר
 מבר בשל שלם הן שמין, ומין
 דנדדו אלו למינינו ישיב צות קין
 מינויות לצלל וצויות מברסח והד
 גב לו מינוי הלכך הפוכי מטרסח
 סוף: תגן הו גביה וזה עובד, נהי
 נמי דאית לכו לרננן שטניס
 השטרות שטניס עימוד הן בשלו
 בשל אלמס שטני שטני פן שמין וזה
 הפוכי סוף: נמי שלוח הו יאשר

שלא יוכל הטעם לחזקו עד עשר שנים
 להם אם משה ומנין. ועתה היה לו להם
 המאמר ומנין. אם שלמו חמשת השנים
 לחזקו ולא ללנות עדכר לזה לאדם
 והיתומים גאים ותועים ואין להם קרקע
 יתנו זכרון ואחיה ליה לדידיה ערירי
 ארלותם וצורתם נחלקות לענין
 מזל ולו לא מעיר ישרא' לא מברך לו

השק שחלם
 עובי ר"ר

הנה נחיל לכותב את
 ששון ושלום

(ח) נראה דנ"ל דליחא ליה
שמעון אילו שמרך אחת.

(ח) נראה דנ"ל דליחא ליה
שמעון אילו שמרך אחת.

דדאי נראין הדברים שש
דמטא זמניה הא מטא
המולמא בשניה בא באני

תלמוד בבלי <עוז והדר> - טז כתובות / תלמוד בבלי {עמוד 230} (726077)

מבירת הי"ם
על הוכחות

[illegible][illegible]

הנהגות וצינונים
[גרייס צרפתי: צ"מ
יהודה בנות. רייס
אביהם המצויין (רשימה):
[אביהם ופניו של
בנין (גליליה): [גליליה
סמירן ורשימת יקרת בתי
אביהם]

[illegible]

וודפס מאתר

מיטב דעלמא אלא המעולים יותר מעידית ואית לי נמי בינונית דעלמא דאינו מחויב ליתן לו עידית ידידי המעולים יותר ממיטב דעלמא אלא מבינונית כמו שהוכחנו שם באורך דאם נאמר כן איכא לאוקמא הך ברייתא דנוקין וב"ח בבינונית שיש לו עידית טובים מעידית דעלמא נמצא לגבי ניזק אינו מחויב ליתן לו אלא בינונית כיון דלית לי עידית דעלמא ולגבי בע"ח דכבר כתבנו דפשיטא לי להמקשן בתקנת חכמים דבשלו הן שמין נמצא כיון שיש לו שלשה מיני שדות דיני דבע"ח בבינונית ושפיר קאמר דנוקין וב"ח בבינונית אלא אפי' אי נימא דאף דמיטב דקרא היינו מיטב דעלמא מ"מ אי לית לי מיטב דעלמא אלא שדה המעולה יותר ממיטב דעלמא ושד' הגרוע ממיטב דעלמ' צרי' ליתן לו מן המעול' ואפ"ה יש לייש' הברייתא כגון דבינוני' שלו הם כעיד' דעלמ' ובזה אפי' אית לי עידית המעולים יותר א"צ ליתן לו אלא כמיטב דעלמא דהיינו בינונית שלו משא"כ גבי בע"ח דפשיטא לי להאי מקשן דבשלו הן שמין צריך ליתן לו מבינוני' ידידי' אע"פ שהם כעידית דעלמא נמצא שפיר נוקין ובע"ח בבינונית והיינו דקאמר ואי אמרת בנזקין בשלו הן שמין נמצא צריך אתה לומר שאין לו עידית המעולים יותר א"כ קשה למה ב"ח בבינוני' אפי' אם היא כבינוני' דעלמא אפ"ה תעשה בינונית שלו כעידית וכו' ושפיר הוכיח דבנזקין בשל עולם הן שמין ואין להקשות ע"ז דא"כ ה"ל לברייתא לאשמעי' רבותא יותר דאם זיבורית של המזיק הן כעידית דעלמא הב"ח נוטל בבינוני' כיון דלגבי בע"ח בשלו הן שמין והנזקין גובין מן הזיבורית שהם כעידית דעלמא זה אינו דבהדיא אמרי' בריש פ' הנזקין גבי שפאי עידית דלעולם הנזקין אפי' אין להם לדינא דאורייתא אפ"ה יש להם בתקנת חכמים כמו ב"ח וע"ז משני הש"ס שהי' לו עידית ומכרה ומיירי הברייתא כפשטי' דבינונית שלו כבינוני' דעלמ' ואין לו עידית בני חורין והא דב"ח גובה בבינוני' משום שהי' לו עידית בשעת השעבוד וע"ז קאמר הש"ס ה"נ מסתברא ר"ל משום דהוי אפשר לומר איפכא דלא כסברת המקשן ומתוך אלא בב"ח בשל עולם הן שמין כדס"ל לרב ששת כאן וממילא דאיכא לאוקמי הברייתא בלא הי' לו עידית כלל ולא קשה מידי על ר' אבא דס"ל בשלו הן שמין בדניזק מדאורייתא וע"ז קאמר הכי נמי מסתברא כדברי המקשן והמתרץ דהיינו מדקתני באידך ברייתא דנוקין בבינונית וב"ח בזיבורית וע"כ צ"ל דבב"ח בשלו הן שמין וממילא צריך לתרץ ברייתא קמייתא בשהי' לו עידית ומכרה כדי לתרץ דברי ר' אבא דאמר בדניזק בשלו הן שמין כנ"ל וע"ז קאמר ואבע"א אידי ואידי שלא הית' לו עידית ודלא כדברי המקשן והמתרץ הנ"ל אלא בב"ח בשל עולם הן שמין ולא תוקמי ברייתא ראשונה דשו' בינונית שלו כעידית דעלמא כמו שעלה על דעת המקשן להקשות מזה על ר' אבא כנ"ל אלא הא ר"ל ברייתא קמיית' דשו' בינונית ידידי' כבינונית דעלמא וכאן ר"ל ברייתא שני' מתוקמא דשו' בינונית ידידי' כעידית דעלמא וכיון דבב"ח בשל עולם הן שמין אינו נוטל אלא מן הזיבורית וא"ש לשון הא ולשון

כאן ר"ל הא דסברת לאוקמי דשו' בינונית ידידי' כעידית דעלמא לא תוקמי הכי אלא כאן בברייתא שני' תוקמא בהכי נמצא מתרצא דברי ר' אבא דבנזקין בשלו הן שמין מדאורייתא וע"ז קאמר ואבע"א לתרץ דברי ר' אבא די"ל דהנהו ברייתות פליגי בב"ח אי בשל עולם הן שמין אבל בנזקין כ"ע בשלו הן שמין וכדברי ר' אבא וכן מתרץ רבינא דברי ר' אבא דהנך ברייתות פליגי בדעולא ולכ"ע ס"ל גבי ב"ח בשל עולם הן שמין אבל בדניזק בשלו הן שמין דמיטב שדהו אמר רחמנא כדפשיט ר' אבא נמצא כל הסוגיא ס"ל בדניזק בשלו הן שמין אבל בב"ח מסיק רבינא דבשל עולם הן שמין לכ"ע והלכתא כוותי' דרבינא דהוא בתרא וא"ש פסק הרמב"ם ז"ל לחלק בין ניזק לבע"ח. ודוק:

תוס' ד"ה שלש וכו'. **שע"מ** כן נראה וכו'. ר"ל אפי' אם נראה אח"כ בארצה מ"מ כיון שמשעה שאירס הי' מסתמא על דעת שתבא לארצו אפי' נראה אח"כ בארצה אדעתא דהכא נראה ונלע"ד דאף מהר"ם שהביא הרא"ש וטור מודה בזה והא דס"ל דבנשאה במקומה א"צ לילך עמו היינו שהי' מיד נשואין בשעת קידושין ולא נתחייבה מעולם לילך עמו משא"כ כשאירסה מקודם שכבר נתחייבה לילך עמו ועיין בק"א סי' ע"ה הארכתני שם בס"ד לפרש דברי הטור ודברי הריב"ש על נכון:

דף קי ע"ב גמרא כתוב בספר בן סירא. לכאורה כיון דמייתי הכא משום שינוי וסת כשמואל לא הוי צריך אלא הא דכל ימי עני רע' דהו' פסו' במשלי סי' ט"ו ופירש"י שם אפי' בשבתו וי"ט כדשמואל ואפש' דהא דמשמ' אפי' שבתות וי"ט הוא מריכויו דכל וכדאמר' כה"ג בסוף עירובין דף צ"ו דכל מרבה שבתות וי"ט ומצינו ג"כ בפ"ק דברכות דדרש בן זומא כל ימי לרבות הלילות וחכמים אומרי' כל לרבות ימות המשיח אלא דהכא א"א לומר לרבות הלילות דא"כ מאי מוסיף בן סירא וא"א לימות המשיח דהא אמרי' בפסח' דף נ' ולא יהי' עוד כנעני אין כאן עני ואף דאמר שמואל בשבת דף ס"ז כי לא יחדל אביון אפי' לימות המשיח צ"ל דעני גרע מאביון כדאי' בב"מ דף ק"א ע"ב. להקדים עני לאביון ע"ש:

פירש"י הכ"ז מעלין וכו'. **ול"ישב** עמו בירושלים. ר"ל דדוקא כשרוצה לקבוע שם דירתו משום ישוב ירושלים אבל לעלות ע"מ לחזור א"י לכופה ואפי' ברגל דהרי הכתוב אומר יראה כל זכורך אף שמצינו באלקני' שעלה הוא וביתו היו מרצונם והיינו דלא הוצרך לפרש כן ברישא במעלין לא"י משום דמילתא דפשיטא הוא דלקבוע דירה **שם** דלא מצינו בתורה חיוב עלי' א"י דהרי אפי' ברגל כתבו התו' דבב"ח א"צ לעלות כמ"ש בפסחים דריב"ב לא עלה משום שהי' בב"ח וכן איתא בריש גיטין בב"ח דלא שכיח עולי רגלים וע"כ לקבוע דירה ומשום ישוב א"י ועיין בגיטין דף מ"ד ע"ב משמע דיכול לכוף עבדו אפי' מא"י לת"ל כשדעתו לחזור ע"ש ע"כ דכולי מתני' מיירי לקבוע דירה שם ועיין באה"ע סי' ע"ה דאם חזר צריך ליתן כתובה ועיין ק"א:

בעזר נורא על נוראים: מושל בעליונים ובתחתונים:
סיימתי סדר תנאים: ראשונים ואחרונים:
פניו אחלה. שיעשה עמי בטובה:
לכבוד חתן וכלה. לסדר משפטי הכתובה ע"פ:

סימן יב

נוסח ודיני הכתובה א

**ברביעי בשבת (א) שלשה (ב) ימים (ג) לחדש (ד) אלול (ה) שנת
חמשת אלפים וארבע מאות (ו) ועשרים ושתיים (ז)
לבריאת (ח) עולם למנין (ט) שאנו מניין (י) כאן (יא) במדינת (יב)
באמבערק (יג). איך רבי (יד) משה בר (טו) אברהם (יד) הכהן (יז) אמר לה**

חלק לשבעה

ע"פ עיין תשנ"ז שס נמצא ציור על כל נוסח הכתובה, והוא נס"ג (סימן ט"ז).

לשבעה

תפארת

הבית שמואל בסי' קכ"ט ס"ק י"ג שהביא מרבינו
ממה שכתב בסי' מ"ה סעיף כ"ב ס"ק א' שתמה
באמת אף לגבי גט למה אין כותבין רב, וסיים
שעכ"פ אם יש עוד אחד בשם זה ודאי שיש
לכתוב בן מוה"ר, עכת"ד. ובקיצור נחלת שבעה
הוסיף אף תוארים מיוחדים. וכן מצינו עוד
נוסחאות כתובה שהוסיפו תוארים בברית כהונה
ובנהר מצרים. ועיין שו"ת שארית שמחה סי' נ"ב,
ובשו"ת משנה הלכות חלק י"ד סי' קכ"ח.

ג) הנה לקמן סי' מ"ה סעיף כ"ב כתב רבינו
לכתוב בן ולא בר, והכא לא הקפיד על כך, וכתב
בר דרך בגיטין דחמירי אית ליה דבעינן להקפיד,
כיון דאין הקפידא כל כך מדינא. וכן מצינו
בהרבה נוסחאות של רבינו שכתב בר וכן כתבתי
בכל הנוסחאות של השטרות. ובקיצור נחלת
שבעה בהקדמה לכללי השמות סעיף י"ד כתב
שיש לכתוב דוקא בן ולא בר.

ד) חזינן דס"ל לרבינו לכתוב יחוס הכהונה

א) הנה רבינו העתיק נוסח אשכנז והביא בתוך
הנוסח מה שנהגו בפולין ונראה דדעתו שצריך
לשלב שני הנוסחאות גם יחד כל היכא דלא סתרי
הדדי שכן מצינו בסימן ט' שכתב נוסח שטר
תנאים אחרונים נוסח אשכנז ומשנהו נוסח פולין
ואחר כך בסימן י' כתב נוסח שטר תנאים המורכב
משניהם וכפי הנראה גם בנוסח הכתובה דעתו
של רבינו כן וכן נהוג בהרבה מקומות והיכא
שסתרי הדדי כבר כתב רבינו להלן דנהרא נהרא
פשטיה. הערות לנוסח זה לא כתבתי רק בדברים
שלא דן בהם רבינו בפנים, שבמקומות אלו
כתבתי הערות בפנים.

ב) בשו"ת דברי יציב א"ע סי' צ' תמה למה כתב
רבינו תוארים בכתובה, הלא בגט אין כותבים,
ורצה לומר כיון שיש בעלי זרועות שכותבין בגט
ואם לא יכתוב בכתובה יאמרו שלאו הך הוא,
וסיים שכל זה כשמירי מהבעל או מאביו אבל
בעדים ודאי שלא יחתמו בתוארים, והביא מדברי

להדא בתולתא (פז) פ בילא (טז) בת רבי מאיר הלוי הוי לי
לאנתו (יז) כדת משה וישראל (יח). ואנא אפלה ואוקיר ואיזון (יט)
ואפרנס (כ) יתיכי (כא) ה (בפולין ליכי (כב) כהלכות (כג) גוברין
יהודאין דפלחין (כד) ומוקרין וזגין (כה) ומפרנסין לנשיהון
בקושטא (כו). ויהיבנא (כז) ליכי מהר (כח) בתוליכי (כט) כסף
זוזי (ל) מאתן (לא) דחזי (ל) ליכי מדאורייתא (לב) ט. ומזוניכי

חלק לשבעה

פ] בנוסח הרמנ"ס (פרק ד' מינוס סעיף ל"ג) כסוג נחתלה אמר להדא בתולתא כלמא, ללא נחתלה שבעה.

לשבעה

שהביא דיעה משם האורבלי שכותבין רק ביו"ד אחת לאחר הכ"ף, ל"כ, וכתב שבדיעבד סגי בחד יו"ד, ולפי"ז פשוט דכל שכן לגבי כתובה דכשר בדיעבד.

ז) מאתן ולא מאתיים וכן הוא במהר"ם מינץ ובמהרי"ל ובתשב"ץ ח"ג סי' ס"א אולם מצאתי בטופס כתובת יבמים באור זרוע שכתוב מאתיים ובספר הנשואים כהלכתם בנוסח הכתובה מביא שגם מדברי השבט בנימין מבואר שגרס מאתיים ועיין במלאכת חרש ח"ט ס"ק מ"ה.

ח) דחזי ביו"ד לבסוף, וכן הוא ברמב"ם בנוסח הכתובה, אולם במהר"ם מינץ איתא ביו"ד לבסוף דחזו וכן הוא במהרי"ל.

ט) ביו"ד אחת בין הרי"ש לחי"ו, וכן הוא במהר"ם מינץ בחד יו"ד, וכן הוא במהרי"ל ובזכרון משה וטעות סופר מה שבמהדורות שלנו מנחת שבעה איתא בב' יודי"ן שהעיקר כמהדורא ראשונה ששם איתא ביו"ד אחת אולם בראבי"ה ובבנימין זאב ובלבוש, איתא מדאורייתא בשני יודי"ן במלאכת חרש ח"ט ס"ק כ"ו שהעיקר בב' יודי"ן.

י) כן הוא בלבוש ובזכרון משה ובתשב"ץ בחד

תפארת

בכתובה ועל אף שבשאר שטרות קיי"ל בחו"מ סי' מ"ט סעיף א' שאין צריך להזכיר היחוס, וכן כתבו בתורת גיטין קכ"ט ס"ק י"ב ובחכמת שלמה סעיף ז' שם, מ"מ בכתובה החמירו טפי, כמו שמצינו לגבי מילתא אחריתא שהחמירו בכתובה יוחר, אולם בדיעבד אף בכתובה ודאי דאין מעכב. ואף שבגט האריכו בזה, וכמבואר בב"י אבהע"ז סי' קכ"ט שדחה דברי התרומת הדשן פסקים וכתבים סי' ר"ז שרצה לפסול ולדעתו יש להקל, וכן דעת הט"ז שם ס"ק ט"ז להבשיר, וברמ"א שם סעיף ז' נקט דיש להתמיר אם לא בשעת הדחק וכן הוא דעת הבית שמואל שם ס"ק י"ד, אבל בכתובה ודאי דיש להקל, וכן כתב מו"ח הגרש"א שטרן שליט"א בספרו כתובה כהלכתה סי' ו', והביא שכן הוא דעת מרן הגרש"ז אורבך צוק"ל.

ה) בשלשה יודי"ן, ויו"ד אחד בין תי"ו לכ"ף וכן כתב רבינו להדיא בס"ק כ"א, אולם בראבי"ה ובמחזור ויטרי איתא יתיכי בב' יודי"ן בין תי"ו לכ"ף.

ו) ולקמן בסי' מ"ה בדיני הגט הביא רבינו ג"כ שיש לכתוב בשתי יודי"ן, גם יו"ד בלמ"ד לכ"ף ויו"ד לאחר הכ"ף. אולם הביא מהבית יוסף

וכסותיכי^(א) וסיפוקיכי ומיעל לזתיכי^(ב) כאורח כל ארעא^(ג).
 ועביאת מרת^(ד) בילא בתולתא דא^(ה) וזהות^(ו) ליה לאנתו^(ז)
^(ח). ודין^(ט) נדוניא דהנעלת ליה מבי^(מ) אבוה^(מא) בין בכסף
 (מב) בין בדהב^(מג) (בפולין בין בכסף בין בזהב) בין בתכשיטין במאני
 (מד) דלבושא^(מה) (בפולין בשימושי דירה^(מו))^(י) ובשימושא דערסא^(מא)
^(טו) [הכל קבל עליו פלוני בר פלוני חתן דגן ב]חמשיין ליטריין^(מז). ועבי רבי
 משה הכהן חתן דגן והוסיף לה מן דיליה חמשיין ליטריין. סך הכל
 מאה ליטריין^(מח) דכסף (בפולין כותבין מאה זקוקים כסף צרוף. ועבי רבי

חלק לשבעה

פא] ודירה כותבין זה"ל לכסף, וערסא זאל"ף, והטעם לזה לשון הקודש וזה מרגוס.

לשבעה

וכן ראיתי מדוקדק במהדורה ראשונה כדברינו.
 (יד) בנוסח כתב רבינו במאני דלבושא תיבת
 במאני ביו"ד לבסוף ובשימושי דירה תיבת
 בשימושי ג"כ ביו"ד לבסוף ושימושא דערסא
 תיבת ושימושא באל"ף בסוף, אולם כהערה אות
 מ"ו כתב רבינו אף בשימושא דירה באל"ף לבסוף
 ורק מאני דלבושא כתב ביו"ד לבסוף, וכן כתב
 רבינו בנוסח כתובה דארכסא סי' י"ג ובמהר"ם
 מינץ איתא הכל ביו"ד לבסוף וכן כתב במלאכת
 חרש ח"ו אות י"ח שיש לכתוב הכל ביו"ד בסוף
 אלא שלא העתיק נכון דעת רבינו בזה עיי"ש.

פז) כתב בקיצור נחלת שבעה שאחרי תיבת
 ובשימושא דערסא יש להוסיף תיבות אלו "הכל
 קבל עליו פלוני בן פלוני חתן דגן בכך", וכתב
 שלפ"ז יש להוסיף כן בכל הנוסחאות השייכים
 לכתובה, כגון לקמן בסי' י"ג בנוסח כתובה
 דאידכסא, ובנוסח כתובה דאשתכח בה טעותא,
 ובנוסח תוספת כתובה, וכן הוא באמת בקיצור
 בכל הנוסחאות.

תפארת

יו"ד בין הגו"ן לכ"ף, אולם ברמב"ם ובראבי"ה
 ובבנימין זאב בב"י יודי"ן, ובמהרי"ל כתב
 ומזונתיכי.

יא) בחד יו"ד בין התי"ו לכ"ף, וכן הוא בלבוש
 ובזכרון משה ובתשב"ץ ובמהרי"ל, אולם
 ברמב"ם ובראבי"ה ובבנימין זאב ובמחזור ויטרי
 וכסותיכי דהיינו בב' יודי"ן.

יב) לזתיכי בחד וי"ו וחד יו"ד, וכן הוא
 בתשב"ץ ובלבוש ובזכרון משה, אולם במהרי"ל
 איתא לזתיכי בשני ווי"ן, ובבנימין זאב איתא
 לזתיכי בשני ווי"ן ובשני יודי"ן, וכן הוא
 בראבי"ה.

יג) הנה רבינו האריך בפנים אם כותבין ודין
 ביו"ד או ודן בלי יו"ד ומסיק שם שבפולין
 כותבין ודן בלי יו"ד ובאשכנז כותבין ודין
 ביו"ד ולפי"ז תקנתי הנוסח שכול ההוספות
 שהביא רבינו מפולין כתבתי ודן בלא יו"ד
 ובכל שאר הנוסח מאשכנז כתבתי ודין ביו"ד
 נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 298] (726077)

פלוני חתן דנן והוסיף לה מן דיליה מאה זקוקים כסף צרוף אחרים כנגדן. סך הכל מאתים זקוקים (מט) כסף צרוף (נ). ובך אמר רבי משה הכהן (נא) חתן דנן. אחריות שטר כתובתא דא ותוספתא דין (בפולין כותבין כתובתא דא נדוניא^{טז}) דן (נב) ותוספתא דא) קבלית (נג) עלי ועל ירתי^{יז} בתראי להתפרע מכל שפר (נד) ארג (נה) נכסין וקנינין (נו) דאית לי תחות כל שמיא, דקנאי ודעתיד אנא למקני (נז) י^{יח}, נכסין דאית להון אחריות (נח) ודלית להון אחריות (נט), כלהון (ס) יהון אחראין וערבאין (סא) לפרוע מנהון שטר כתובתא דא ותוספתא דין (בפולין כתובתא דא נדוניא דן ותוספתא דא) [מינאי]^ט, ואפילו מן גלימא דעל כתפאי^{סב}, בחיים ובמות (יש סופרים כותבין בחיי ובמותי) (סג), מן יומא דנן ולעלם. ואחריות (וחומר) שטר כתובתא דא ותוספתא דין (בפולין כתובתא דא נדוניא דן (סד) ותוספתא דא) קיבל עליז רבי משה הכהן חתן דנן כחומר כל שטרי כתובות

לשבעה

תפארת

למקנא, והעדפתי לכתוב כמו שכתב רבינו בהערות למקני ביו"ד שהרי בכל הנוסחאות האחרים שכתב רבינו כאן כתב למקני ביו"ד. ובספר מלאכת חרש ח"ט ס"ק ס"ח כתב שהגירסא הנכונה ביותר הוא למקני עם י', על פי מה שתרגם המתרגם פסוק דעמוס ח' ו' לקנות בכסף דלים למקני, ועיין בשו"ת להורות נתן ח"י סי' ק"ב, ובכתובה כהלכתה חלק המכתבים מכתב ט"ו.

יט) בהרבה נוסחאות איתא מינאי ואפילו מן גלימא עיין בלבוש, ובמהר"ם מינץ אף שבגוף הנוסח ליתא אולם בהערה הביא שיש סופרים כותבין מנאי, ואפשר שמקור הדברים הוא מגמ' ב"ק דף י"א ע"ב ובבא בתרא קנ"ז מיניה אפילו מן גלימא דעל כתפיה ופלא שלקמן סי' כ"א בנוסח שטר חצי זכר הזכירו רבינו וכאן השמיטו.

יז) במהר"ם מינץ איתא ונדוניא עם וי"ו בתחילת התיבה, ורבינו לא כתב כך. וכתב בשו"ת בית שלמה סי' ס"ב דאף שלכתחילה כותבין בלי וי"ו וכנוסת רבינו, מ"מ בדיעבד אם כתב בוי"ו כשר.

יז) וכן הוא בראבי"ה ובמהרי"ל, אולם בשו"ת מהר"ם מינץ בסוף התשובה הביא שמנהג פולין לכתוב ירתאי באל"ף וי"ד לבסוף, וכן הוא ברמב"ם פרנקל לפי כמה גירסאות שם, ובתשב"ץ כתב ליורתאי.

יח) למקני ביו"ד לבסוף, כמו שכתב רבינו בפנים בהערות. וכן הוא בטופס הכתובה למהרי"ל, וכן הוא בטופס כתובה למהר"ם מינץ, וכן בטופס הכתובה לבעל הלבוש. אכן בטופס הכתובה גופיה כתב רבינו למקנא עם אל"ף לבסוף, ובמהדורא ראשונה היה כתוב בדברי רבינו למקנאי, ובלוח הטעות תיקן רבינו שיש לגרוס

(סח) ותוספתות דנהגין (פו) בבנת (סז) ישראל העשויין כתיקון כ
חז"ל. דלא כאסמכתא (סח) ודלא כטופסי דשטרי. וקנינא (סח) פג
מן רבי משה בר אברהם הכהן חתן דגן (ט) למרת בילא בת
רבי מאיר הלוי בתולתא דא ככל (כא) מה דכתיב (כב) ומפורש (כג)
לעיל במנא דכשר (עא) למקניא ביה. הכל שריר וקים (כד):
וחותמין שני עדים (עב) (כה).

ובאשכנז חותם החתן (עג) לצד שמאל פלוני בן פלוני החתן.

חלק לשבעה

פג] נשאלתי מהמופלג מוה"ר יוסף שורשטיין נ"י
באור לוס ו' ויחי י"ג טבת תר"ן,
דהא קנין צעי שנים, ואם כן איך אמרו וקנינא מיניה
באל"ף דהוא לשון יחיד, והיה לכחצו בלשון רבים
וקנינו. והשנתי דעתגוס מתי שכותב נא בסוף הוא
לשון רבים, ועיין ט"ז לו"ס (סימן תר"ט ס"ק ז') דנדרנא
נא בסוף הוא לשון רבים, ודו"ק היטב.
פג] מצאתי בשו"ת משכ"ץ (סימן ש"א), ששאלו

לשבעה

סופרים בכל השטרות ומסיק שכן העיקר לפי
מבטא ארמית.

כג) ומפורש בוי"ו בין הפ"א לרי"ש, וכן הוא
בראבי"ה ובלבוש בנוסח הכתובה, וכן הוא
בבנימין זאב. אולם במהר"ם מינץ הביא שיש
שכותבין בלי וי"ו, וכן הוא באמת במהרי"ל
ובתשב"ץ ובזכרון משה, וכן הסיק בספר מלאכת
חרש ח"ט ס"ק ע"ד.

כד) רבינו כתב בכל הנוסחאות תיבת וקים ביו"ד
אחד בין הקו"ף למ"ם, ומה שנדפס בנוסח
הכתובה לרבינו וקיים בשני יודי"ן טעות סופר
הוא, וכן הוא להדיא במהדורא ראשונה שנדפסה
על ידי רבינו בעצמו קים בחד יו"ד, וכן הוא
בנוסח כתובה למהר"ם מינץ, וכן הוא בשו"ת
תשב"ץ והוכיח מהפסוק וכאשר קים. אכן בש"ס
ב"ב ק"ס איתא ושריר קיים בב' יודי"ן, וכן הוא
ברמב"ם בנוסח הכתובה, וכן הוא בטור בכמה
מקומות בנוסחאות, וכן בתרגום יונתן וירושלמי

תפארת

כ) כן הוא בראבי"ה ובזכרון משה וברמב"ם
ובמהרי"ל, אולם במהר"ם מינץ איתא בתקון בלי
יו"ד בין תי"ו לקו"ף, וכן הוא בלבוש, אלא
שבמהר"ם מינץ הביא שיש סופרים שכותבין
ביו"ד.

כא) כן הוא במהדורה ראשונה של רבינו וכן הוא
במהר"ם מינץ איתא ככל בכ"ף, וכן הוא
בראבי"ה במשפטי הכתובה, ובתשב"ץ איתא על
כל, וכן הוא בקיצור נחלת שבעה ובמהר"ם זכרון
משה כתב בכל בבי"ת, וכן הובא בנחלת שבעה
מהדורה שלנו.

כב) בספר מלאכת חרש ח"ט ס"ק ע"ד האריך
בדבר איך כותבין תיבה זו והביא שבטופס כתובה
למהרי"ל ובשו"ת הר"ן כתבו דכתוב בוי"ו. אולם
הרשב"ם בבא בתרא דף קס"א ע"ב כתב דכתב
בלי וי"ו ובלי יו"ד וכן מצינו בנוסחאות רבינו
בחלקם שכתב כן אולם דעת רוב הראשונים
לכתוב דכתיב ביו"ד כמבואר בטופס כתובה
להרמב"ם ובתשב"ץ ובמהר"ם מינץ ובתיקון

א. **ברביעי בשבת**. כתבו הגהות מיימוני (פ"ד מהלכות יבום ס"ק ט'), מה שאין כותבין בכתובה ב"ז זכרון עדות כמו שאר שטרות שכותבין דוכרן סהדותא, כדמשמע ב"ב פרק יש נוחלין (דף קל"ו ע"א) וכו', כתב ראבי"ה (סימן תתקי"ט) משום דאליהם וכמעשה בית דין דמי, כדאמר בפ"ב דגיטין (דף י"ח ע"א) דכמעשה בית דין דמי, ולא מעשה בית דין ממש, הלכך אין כותבין בלשון בית דין ולא לשון עדות, הלכך כותבין סתמא, עכ"ל ב"ז. ועיין מה שאכתוב בסימן י"ג (סעיף ח' סק"ג).

ברביעי בשבת. כתב הכל בו (סימן ע"ה) וז"ל, ומנהגנו לעשות נישואי הבתולות בששי בשבת, לפי שאין לנו עכשיו טענת בתולים להשכים לבית דין, ולפי שאין

חלק ל"שבעה

מהרצ רבינו יהודה הלוי דהא וקנינא משמע לשון עמיד, שהול"ו מהפכו להצא, והשיב דהיא דוקא היכא דהוא בתחלת הדיבור, אבל כל היכא דהוא באמצע וצו"ל העטוף משמע לעבר, עיין שם. וזוהי היה נראה לפי עניות דעתי מה דרנ"ה הש"ס לחלק (נג"ב דף קל"ז ע"א) בין היכא דכתב אקניה וקנינא, וצ"ל אס' כחצ' וקנינא ואקניה, עיין שם דרש"ס (ד"ה אקניה) שהצ"ח הפירוש דקאי על חיצות אלו, ודמה דמה נפקא מינה בין כחצ' כן או להיפך, ולפי מה שכתב הרב יהודה הלוי יש לחלק בין היכא דהוא בתחלת הדיבור או סוף הדיבור, ודו"ק היטב.

ל"שבעה

המנהג שהחתן חותם בצד ובשורה אחת מהעדים והוא שינה המנהג שעדיף שיחתמו זה תחת זה. **בו** ונראה שאין זה סותר למה שכתב בתשב"ץ ח"ג סי' ש"א דשטרי כתובות ומכירה לשון השטרות הוא דברי העדים כאילו באו להעיד בב"ד דבעינן מפיהם ולא מפי כתבם ועדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד דכוונת הראבי"ה למעיין שם היינו שכדי ליתן לכתובה תוקף וחומר של מעשה ב"ד נמנעו מלהזכיר בפירוש ענין העדות.

בז ובספר כתובה כהלכתה סדר הכתובות לרבותינו הראשונים סימן ה' הביא מדברי המהר"י וי"ל שאם כתבו לשון זכרון עדות אפשר שהכתובה פסולה בדיעבד והביא מהמהר"ך שמכשיר בדיעבד ויל"ע באם כתבו אנן סהדי האם ג"כ פוסל דלכאורה תדא גינהו.

תפארת

תמיד בב' יודי"ן, וכן הוא בסדר גיטין למהר"ם, וכן הוא בכנסת הגדולה, וכן בראבי"ה בנוסח הכתובה, ובזכרון משה. ורבינו ס"ל ^{דף קל"ז ע"א} כיון דנוסח הכתובה הוא בלשון ארמי לפי תרגום ארמי קים בחד יו"ד.

כה רבינו לא כתב אם יש קפידא שיחתמו דוקא זה תחת זה בתחילת השורה, או בשורה אחת, דס"ל דאין הבדל בזה, וכמבואר לעיל סי' ב' סעיפים א' ב' ג' דבין כך ובין כך כשר, ומכל מקום מצינו שלכתחילה יחתמו זה תחת זה בתחילת השורה, וכמבואר באבהע"ז סי' ק"ל סעיף א' לגבי גט. ועיין בחו"מ סי' מ"ד ומ"ה לגבי שטרא דעלמא, ובשו"ת שבט בנימין סי' רכ"ד לגבי כתובה שלא יתחילו חתימתם באמצע השורה רק בתחילת השורה, ובשו"ת אבני האפד

בין האירוסין והנישואין זמן לאסור עליו כי לא תוכל לזנות בין האירוסין והנישואין, עכ"ל (כ"ח). וכן כתב הב"ח (סימן ס"ד ס"ק ה') על שם הר"ן, וכן כתב הטור (בסימן ס"ד סעיף ג') בשם הרא"ש, [מהדו"ב - וכן כתב בנימין זאב (סימן נ"ד). ע"כ מהדו"ב] ופירוש דבריו, שאין עכשיו בית דין קבועין בשני וחמישי. ועוד טעם לפי שלא תוכל לזנות בין האירוסין והנישואין, כי עכשיו אין מארסין עד הנישואין ועל כן לא תוכל לזנות מן האירוסין. וכתב עוד הב"ח (שם) על שם הגהות אלפסי (שלטי הגיבורים דף א' ע"ב אות א') דאפילו אם קדשה כבר, אם נתייחד עמה קודם החופה דאז אין לו טענת בתולים נמי אין צריך לכנוס ביום רביעי.

ובאשכנז המנהג עוד היום לעשות נישואי הבתולות ביום רביעי, ואע"פ דלא שייך טעם שישכים לבית דין שם, מכל מקום המנהג במקומו עומד. וכהאי גוונא אשכחן לענין הפטרה אע"ג דהגזירה בטלה המנהג לא בטל. וכן לענין

הלך לשבעה

בסעודה, ואם כן צודאי לא יטריך לחילול שבת, וכי אין די בג' ימים מקדש, ואין לומר כיון דאם רצו למחול רשאי, כמו שכתב החלקת מחוקק (סימן ס"ד ס"ק ה'), לכך חיישין, דזה אינו, דממה נפשך, אם מחלו צודאי לא יטריד, וכפי הנראה זה טעם דעה שניה צטור שם בשם הרא"ש (פ"ק דמנחות סימן ג') דמחירין, ולזה נראה דכוון השו"ע (סימן ס"ד סעיף ג') שכתב וכן פשוט המנהג לישא צערב שבת והוא שמטרת שלושה ימים, ומה שייכות וקישור יש לזה להקדש, ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דלכך לא חיישין משום דטרח שלושה ימים מקודם על כל פנים לאותה דיעה האוסרת, וכן הש"ס דקאמר חשש זה קשה.

והנראה בזה, דאם כבר ננסה לחופה קודם זה, רק שצוולה, בזה צודאי שייך חשש, דכיון דעושין סעודה צעת הצעילה כמצואר מהחוס' (דף ה' ע"ג ד"ה מהו), ועיין במהרש"ל (שם), ובכאן צודאי

פד' הנחלת שצעה הציא שצאשכנו גם האידנא אין נושאין רק ביום רביעי, ובפולין נוהגין להנשא ביום ששי, וכמו שכתב הכל בו (סימן ע"ה) והג"ה אלפסי (דף ה' מהד"ר אות ה') דכיון דלא שייך כעת טענת בתולים לכך נהגו ביום ששי, והנחלת שצעה נדחק צטעם אשכנז שלא נהגו להשיא ביום ששי, ובאמת שטעמם פשוט משום דביום ששי יש חשש שמה ישחוט בן עוף כדאיתא בגמ' (מנחות ה' ע"א), וכבר כתב הרמב"ן (מנחות דף ה' ע"א ד"ה והמחזור) והר"ן (דף ז' ע"א מהד"ר ד"ה איבער) דמנהג צורות הוא מה שנהגו להנשא ביום ששי, והצית יוסף (סימן ס"ד סעיף ג') והדרכי משה (שם אות ד') חתרו למצוא טעם למה שנהגו צפולין להנשא ביום ששי ולא חשו לגזירת בן עוף.

ולפי עניות דעתי נראה לישא המנהג, דהנה לכאורה צריך ציחור היאך שייך גזירת בן עוף, והא ח"ל תקנו (מנחות דף ז' ע"א) דטורת שלושה ימים

לשבעה

שבמהר"ם מינץ איחא בששי בשבת, ומבואר שהיו עושין הנישואין בששי בשבת, ועיין בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ש"א בנוסח הכתובה וביאורה.

תפארת

בה) רבינו דייק ברביעי, שהמנהג עדיין לעשות ברביעי בשבת, ועל זה הביא שביש מקומות עושין בששי בשבת, ובאמת בנוסח הכתובה

ברכה אחת מעין שבע, ולענין תקיעת שופר, וכהאי גוונא טובא אשכחן. והכי נמי
אע"ג דקביעות הבית דין בטלה, אי נמי האירוסין זמן רב קודם הנישואין בטלה,
אבל מנהג כניסה לחופה ביום רביעי לא בטלה.

**ואפשר מצורף לזה טעם אחר, מאחר שבארץ אשכנז אנחנו מועטים ונשארנו מעט
מהרבה והעם נפוצים אחד לאחד בית ישראל אחד בעיר ושנים בממלכה,
ושוריה שירי שיריים בעוונותינו הרבים, וצריך בעל הסעודה לקרוא לעזר כנגדו
להרבות קרואים ממקומות וישובים אחרים, ועל כן מפני תקנת הרחוקים שנעשו
קרובים כדי שכל אחד יכול לבא אל מקומו קודם שבת הנהיגו לעשות הנישואין
באמצע שבוע.**

**ובמדינת פולין ומכללם אוסטרייך פיהם ומעלהרין במקומות מושבותיהם מקהלות
תהלות ישראל עד ביאת הגואל, אין מקום לחשש זה, ועל כן רוב
הנישואין הם ביום שישי. ואע"פ שכתב הבית יוסף (סימן ס"ד סעיף ט"ו) דהרבה קוראים
תגר על מנהג זה כ"ט, מכל מקום הוא עצמו כתב (שם) דמנהג פשוט לעשות נישואין**

הלך ל'שבעה

מינה לענין אם כבר כנס קודם, דלא ליכא משום בן
עוף, והא דהמירו לבעול נחתלה מיירי בלא כנס, דלא
ליכא חשש דבן עוף דהרי יטרח שלשה ימים.
ובזה מיושב היטב הא דקאמר הש"ס (דף ז' ע"א) דק
פפי אמר דיום טוב שרי בשבת אסור, אמר ליה
רב פפא לרב פפי מאי דעמך וכו', והקשה המהרש"א
שם דלמא הטעם משום בן עוף דנשבת אסור דיום
טוב מותר. ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דלרב פפא
משמע ליה דאוסר בשבת אף בלא כנס מקודם דומיא
דיום טוב דמותר במרייהו, ואם כן בזה לא שייך
הגזירה. ומעתה צפולין דאין עושין סעודה בעת
בעילה, ממילא לימא לחששא דבן עוף, ואפשר

יטרו, דזה שכבר הכין כבר הלך לו בעת הכניסה
לחופה, ושפיר ליכא חשש בבעילה, וזה ברור. ומעתה
בש"ס קאמר שם דלא יבעול לא בערב שבת ולא
במוצאי שבת, ועל זה שפיר קאמר הטעם משום בן
עוף, והיינו בכהאי גוונא דכנסה קודם.

ובזה מיושב קושית הפני יהושע (דף ה' ע"א ד"ה בנח')
השם, שהקשה על הא דקאמר בש"ס השתא
דאמיר להכי בערב שבת נמי גזירה שמא ישחוט בן
עוף, וכי בעורה טעם דחבור, ואין לומר דמסקינן
דמותר לבעול בשבת ולימא לטעם זה, אם כן ממילא
גם טעם בן עוף ליכא כמו שכתבו החוס' שם, דאם
לא כן לתסר, ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דהנפקא

ל'שבעה

אולם ברמ"א כתב שיש מתירין, והוא שיטרח
בסעודת הנישואין ג' ימים קודם, ומכל מקום
כתב המשנה ברורה סי' של"ט ס"ק י"ט שבימות
החורף יש לזוהר, וכן הוא שם באע"ז בערוך
השלחן סעיף י"א.

תפארת

כ"ט) הנה מה שכתב רבינו שקרא תגר הוא
מטעם חשש שיבוא לחילול שבת, וכן המחבר
בשו"ע א"ע סי' ס"ד סעיף ג' כתב שיש אומרים
שאין נושאין נשים בערב שבת ומטעם גזירה
שיבוא לידי חילול שבת, וכן הוא דעת הרמב"ם,

ביום שישי. ועיין בתשובת רמ"א (סימן קכ"ה). וכתב בהגהות דרישה (בסימן ס"ד ס"ק י"ג) בשם המרדכי (כתובות סימן קכ"ט) שמפני תקנת עניות נהגו לכנוס בששי [מהדו"ב - וזנימין ואז מחירו להדיא, והציא ראה מדברי הטור (סימן ה"ל). ע"כ מהדו"ב] **ב. שלשה.** עיין לעיל בכללים (סימן ו') ל'.

ג. ימים. מצאתי בתיקון שטרות ישן וז"ל, כתב מהר"ר מיינשטרל למהר"ר אליה ז"ל שאמר מהר"ר ישראל מפראג בשם רבו מהר"ר ש ז"ל שהכשיר בגט שכיב מרע שהיה כתוב בו בחמשה עשר ימים ולא כתוב בו יום, וכל שכן כהאי גוונא בכתובה דלא עדיפא מגט שכיב מרע, עכ"ל פה. ועיין לעיל בכללים (סימן ו'). והב"ח (כא"ע סימן קכ"ו ס"ק ד') הביא נמי הך, אמנם קצת בסגנון אחר, וז"ל, מצאתי כתוב שכתב מהר"ר מיינשטרל בשם רבו מהר"ק שהכשיר בגט שהיה כתוב בו בחמשה עשר ימים ולא כתוב בו יום, עכ"ל. ולפי מה שמצא הב"ח היה כתוב בגט סתם ולא בגט שכיב מרע, וא"כ מכל שכן דיש להכשיר בכתובה ל"א.

חלק לשבעה

פה] הנחלת שצעה הציא נשם תיקון שטרות ישן שכתב מוה"ר מינסטרל למהר"ר אליהו ז"ל ששמע ממו"ה ישראל מפראג ז"ל נשם רבו מוה"ר ש צו"ת בגט שכיב מרע שהיה כתוב בו בחמשה עשר ימים ולא כתב בו יום וכו', והנה מנאמי ההיחל הוא שם מוה"ר שלום צו"ת מהר"ר וייל (סימן ע"ג) שהגאון מהר"ל העיד כן על מוה"ר ש שהתיר כן, ואף דשם הוא צ"ג ימים וכאן כתוב ט"ו אבל המעשה אמת דהכשיר בימים, ואולי טעות סופר באחד מהם. אבל מה שכתב הצ"ח (סימן קכ"ו סעיף ד') שהכשיר

דנאשכנו עושין סעודה בעת צעילה, לכך לא נהגו לעשות נשואין בשבת משום לא פלוג, וזה ברור, ודו"ק. ובוזה מיושב הא דקאמר הש"ס (נדף ג' ע"א) ותנשא באחד בשבת וכו', משום שקדו, והקשו לימא גם כן משום בן עוף, ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דאדרבא משום דשקדו לא שייך בן עוף, והתם על גוף הנשואין פריך, והיינו גם על כניסה לתופה, והא דאמרין משום בן עוף לא קאי רק על הכניסה, ומיירי בשכר כנסה וכו' שכתבתי, ועיין בצרטנוורא מה שכתב שמפני תקנת עניים השיאו זיוס ששי, עיין שם (פ"א דכחצות משנה א').

לשבעה

אחר, והביא שהמרדכי גיטין ס"י תמ"ו הכשיר גט ששינה בו כמה מילי כיון שהיה ניכר ומוכח פירושו וביאורו, וכתב שא"כ כל שכן שבכתובה כשר. וכן יש ללמוד ממה שהביא רבינו כאן באם כתב חמשה עשר ימים ולא יום דכשר והוא הדין הכא.

תפארת

ל' כונת רבינו לציין ששם כתב שימי החודש אין כותבין בבי"ת תחילה, וכבר כתבתי שם שבבית שמואל וכמה אחרונים חולקים על דברי רבינו. **ל"א** בשו"ת מהר"י ברונא ס"י פ"א כתב בכתובה שהיה כתוב בחמשה יום דכשר, אף שלכתחילה אין כותבין כן, משום שאי אפשר לפרשו בענין

נחלת נוסח ומשפטי הכתובה שבעה רלא

בתולתא קודם השם, להדא בתולתא בילא וכו'. ומאחר דגבי בתולה כותבין בתולתא קודם בילא, לכן גם גבי אלמנה או גרושה כותבין ארמלתא מרת בילא או מתרכתא מרת בילא. ובאלמנה וגרושה כותבין גם כאן מרת.

בילא. כתב מהרי"ל (מנהגים הל' גיטין אות י"א) דאין צריך אל"ף לבסוף רק בשמות דגושים, כגון בילא^{סא}, יוטא וכהאי גוונא. ובסדר הגט דר"י מינץ (אות כ"ב) כתב משם מהר"ם, כל שמות שיש להסתפק אם יש לכתוב לבסוף אל"ף או ה"א שיש לכתוב בה"א, כגון אושעיה, עקיבה, שמריה, סעדיה, משום שבמקרא לא תמצא שום שם רק שסופו ה"א^{סב}. משמע דכל שם של לשון הקודש כותבין דוקא בה"א. וכן כתב הבית יוסף ושו"ע א"ע סימן קכ"ט (סעיף ל"ד) דכל שמות לשון הקודש כותבין בה"א, כגון חומה דביתו דאביי, אבל שם שאינו לשון הקודש כותבין באל"ף^{סג}. וא"כ הא דכתב מהרי"ל שאין כותבין אל"ף רק בשמות הדגושים מאי עבדית ביה, דממה נפשך, אם הוא שם של לשון הקודש הרי כל שם של לשון הקודש צריך לכתבו בה"א, ואם הוא לשון לעז כותבין כולם באל"ף.

ונראה לי דשמות לשון הקודש צריך עכ"פ בה"א ולא באל"ף, משום דלא נמצא בפסוק בענין אחר. ובשמות שאינם לשון הקודש אין קפידא פעמים בה"א פעמים באל"ף. ונתן במהרי"ל סימן דאף בשמות שאינם לשון הקודש, אם הם דגושים כותבים עכ"פ באל"ף, ואם אינם דגושים יכול לכתוב באל"ף או בה"א מה שנראה יותר נכון. וכן משמע מלשון בית יוסף.

אבל נראה לי דאין כותבין כלל שמות שאינם לשון הקודש בה"א רק באל"ף, לפי מה שכתבו המקובלים^{סד} גבי שרה טעם לתוספת ה"א משום שבה"א יש כח

תפארת לשבעה

השטרות להר"י ברצלוני וכן כתב בלבוש ס"י ס"ו סעיף ג' וכןסת הגדולה הגהות הטור אות ל"ח בשם מהר"י מינץ אולם בתשב"ץ ובמחזור ויטרי ובבנימין זאב איתא גם כאן תיבת מרת.

סא בדברי חיים בשמות ג"כ כתב בתוך הפנים בילא באל"ף, אולם בהערות שם כתב שמי שכותב בה"א לא משתבש, שאפשר שמקור שם זה הוא מבלהה, ועיין מה שכתב רבינו לקמן סימן מ"ו עניני שמות בשם זה.

סב בבאר היטב ס"י קכ"ט ס"ק מ"ז הביא

סד ספר הליקוטים סוף פר' לך.

שבעה

סימן יב

נחלת

רלב

התולדה בסוד הא לכם זרע, ומהאי טעמא רבקה לאה בלהה זלפה היו מולידים חוץ מרחל מפני שלא היה ה"א בשמה, ולכן לקחה לה בלהה לשפחה להבנות ממנה מפני שבלהה יש לה ב' ההי"ן.

ונראה לי שזהו טעם המדרש פרשת לך (פרק ל"ט סימן י"א) הבט נא השמים אין כתיב כאן אלא השמימה, לפי שבה"א בראתי את העולם, הריני מוסיף ה"א על שמך ואת פרה ורבה, וקל להבין. הרי שאפילו בשמות לשון הקודש לא באה הה"א רק לכיון ידוע, וא"כ מכל שכן שאין להוסיף ה"א על שם שאינו לשון הקודש בלא טעם, נראה לי ס"ה.

ויש לדקדק בכתובה בכל דבר שמדקדקים בגט צ"ל, כדי שאם ח"ו יקרה מקרה שיגרש אחד את אשתו ולא יהיו יודעין דקדוק בתיבות שמו או שמה או בשמות אבותם יהא נלמד מספר כתובה צ"ל, ואם הסופר אינו נזהר בכך יוכל להוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן שיסמכו בגט על כתיבת הכתובה ס"ו. וראיה ממה

חלק לשבעה

צ"ל אם נכתב בכתובה השם יש לכתוב בגט כמו שכתוב בכתובה, כן כתב בשו"מ זקני הגאון בעל שער אפרים (סימן ק"ח) וראיתי ביצועות יעקב לד"ר הגאון ז"ל (סימן ק"ח ס"ק ו') שכתב בשם אביו מרן זקני ז"ל ראהי דלא כשער אפרים, שהרי בכל דורסיף אמרו סוף פרק ב' דשבת (דף ל"ו ע"ב) דנפקא מינה לגיטי נשים, עיין פירש"י. ולא זכיתי להבין הסמירה משם, דלא מביעא לפירש"י בלשון ראשון דבני צלל הן צקאין לשמה וצורסיף אין צקאין, אין ראהי כלל, אמנם גם ללשון שני שכתב דנפקא מינה לשינה שם העיר, גם כן אין ראהי, דפשיטא דגם בכתובה דלאי נכתב שם העיר ק", והא דאמר דנפקא

צ"ל הנחלת שצעה האריך וכתב דיש לדקדק בכתובה בכל דקדוקין האריך לגט, שהרי מספר כתובה נלמד לענין גט, עיין שם. והנה בשו"מ זקני השער אפרים כתב (בסימן ק"ח) דיש לכתוב בגט השם שנכתב בכתובה, דאם לא כן יש חשש לטו, וראיתי לזקני הגאון מוהרמ"ו שחלק עליו, וכתב שהרי אם נשתנה שם העיר כותבין בשם של עכשו, וכן פירש"י (בשבת דף ל"ו ע"א) גבי צלל צורסיף, עיין שם, אבל אין זו קושא, דצדאי אם נשתנה אי אפשר לכתוב השם הקודם דלא נדע כלל, אבל אם לא נשתנה פשיטא דיש לכתוב כמו שיכתוב בגט, כמו קיטור השם, אף שאין נכין, כדי שלא יהיה זלוז.

לשבעה

ידוע שהוא יודע לדייק בשמות אין לסמוך כלל על הסופר הכותב הכתובה, ולכן דחה דברי הבית שמואל שכתב לכתוב בגט השם שנכתב בכתובה, והביא דברי רבינו שהביא שת"ח יש לדקדק אפילו באגרת הרשות שמא יבאו ללמוד מזה, וכתב שכל זה דוקא בשמות ידועים ולא בשמות

תפארת

ס"ה מ"מ בדיעבר אם כתב בה"א אינו פוסל כמו שכתב רבינו לקמן בס"ק מ"ו בתוך שם אדא והביא סימן לדבר מעלין בקודש ואין מורידין. ס"ה בספר טיב גיטין שמות נשים אות פ' ס"ק ג' כתב דאין לסמוך ללמוד מכתובה אלא אם ידוע שהכתובה נכתבה ע"י סופר מומחה, אבל אם אין נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי {עמוד 320} (726077)

נחלת

נוסח ומשפטי הכתובה

שבעה

רלג

שהקפיד רש"ל ז"ל על רמ"א בשביל שכתב משולם מלא ובפסוק כתיב חסר, והביא ראייה דמצא כתוב דיש לתלמיד חכם לדקדק אפילו באיגרתו מפני שלומדים ממנו לענין גיטין. עיין כל זה בתשובת רמ"א סימן ר'. ואם כן מכל שכן שלומדין מכתובה לגיטין.

ולפי זה היה ראוי לדקדק לכתוב בשמות המכונה או דמתקריא כל אחד כפי הראוי^(טז). גם היה ראוי לכתוב שם הנהר בכתובה, כי שמא איקלע אתרא דשמא כשמא, ובחדא נהיגי בכתובות גדולות ובחדא לא נהיגי, א"כ לא נרע באיזו עיר נשאת וכמה שיעור כתובתה, א"כ יותר ראוי לכתוב שם הנהר בכתובה מבגט. וצ"ע כי לא ראיתי נוהגין להזהר בזה. ועיין מה שאכתוב לקמן (סימן י"ג סעיף ד'), ועיין בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן תרס"ב). וראיתי בטופס כתובה שהביא הר"ן בתשובה

חלק לשבעה

נשים. וזה עמדתי על לשון רש"י מה שהוצרך להוסיף משום שאין מציין לקיימו, משום דרנא לשיטתו דקצירא ליה בגיטין שם לפי שאין מציין לקיימו. אך בלחמ הדבר תמוה מה דנשתנה הגירסא, דנשתנה הגירסא דרנא לשיטתו דרנא, ולא עוד שגרס שם רנא דר' יוסף, וכל מקום דרנא שנהלק עם אבי לא נקרא רק קמס רנא, וצ"ע על הגאון מהר"י פיק שלא הרגיש כלל על זה במסורת הש"ס, ועיין בשו"ת מהר"י"ע חלק א"ע (סימן י"א) בקופו. שוב ראיתי בכ"ת שכתב בזה. ולפי מה שכתבתי אדרבא, רש"י רנא למרן כן אליבא דרנא דהרי רנא אמר לה, וכמו שכתבתי. שוב מלאתי בשער אפרים (סימן ק"ח) שהביא הך דבגל דורסין, וכמעט דשם שמי דהוא שם הנשתקע, הרי דנשם הנשתקע אין לסמוך על הכתובה, עיין שם ודו"ק.

מינא לגיטי נשים, היינו דכתובה לא פסול אם נשתנה שם העיר, אבל בגט יש פסול בזה, ועיין רש"י בסוכה (דף ל"ד ע"ב) דכתב רק הפירוש הראשון בלבד. ובאמת שדדנרי רש"י שם נחישב לי מה דקשיא לי לפירש"י נשתנה, דהא חק לא קיימא לן כרנא דאמר (גיטין דף ב' ע"ב) לפי שאין נקראין לשמה. ורק משום דאין מציין לקיימו, ואם כן אין נפקא מינא בזה שנקראין לשמה, ונריך לומר דרנא לשיטתו דקצירא ליה כרנא, אבל בסוכה הוסיף רש"י משום דנבגל שמיא מתכתא וצ"י ישיבה רבים ושם מציין לקיימו, (ואם כן אין נפקא מינא בזה שנקראין לשמה), מה שאין כן בצורסין דאינו מקום תורה ולא שמיא אנשים, עיין שם. וראיתי להגירסא שם בסוכה דרנא דר' יוסף, והוא קמס רנא, אמר זאת דנפקא מינא לגיטי

לשבעה

חור"מ ח"ב סי' ע' אות ב', ובשו"ת מנחת יצחק ח"ז סי' קי"ז, ובח"י סי' קל"ג כתב יישוב מאי טעמא אין מקפידין לכתוב בכתובה דמכונה או דמתקרי, ועיין בנשואים כהלכתם פרק י"א הערה קמ"ז ובמכתב בעל המגד יהודה בספר כתובה כהלכתה.

תפארת

שהם רפויים ומסופקים בידנו, ועיין בשו"ת מאמר מרדכי סי' ג'.

מן) בספר טיב גיטין שמות נשים אות פ' ס"ק ג' כתב שמעולם לא שמענו שסופר הכתובה יכתוב

דמתקרי או דמתקריא. ועיין בשו"ת אגרות משה נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 321] (726077)

כתובות דף קי

אף על פי פרק חמישי כתובות סג.

קא מדרבא, אט מתנהגת: שיבבא, השמיט: שלי ושלם שיה
הוא, מזה שלמדתי מי ועלמנאם אטם על דיה הול: שיק מנא.
לא וין כללו זא להלסם: איירוד, אבואה מריס: לא מר איפסק
והא מר איפסק, לא כלל עומד? וים כחורם שמשקין זא אלמיה
להענות, עטרה אחרונה של ערד ט'
זאל ויקר? מי עטרה השמסקא
אחמאמיה דר' ר'מ' מונוס (א):

והגזרות הבית
 (א) תראה מפתח כי
 שנים שלטו עליו סוכני.
 ידועה נתיב אל אדם
 לא עזר לו גבורתם
 והפסחים ויחשבונו
 ואחר אלה ליהודים
 מהלכות^[א]

תורה אור חיים
וידע צדק ונפש
הפיתו ורחמי השמים
אקרי' (משל: ב')

הגהות וציורים

מזה וזה מלמד: ארזות שמלך
לא אנס: ה"ב שילמד ארזי' ממשל
שפי' ארז' ארז' ארז' ממשל
חוליה בת מלאכה היא. בשלמה למ"ד
מקמשים שפי' ואי מקום נדה דלאו בת
תמשים הוא אינו דומה מי שיש לו פה
בתו כפי' דלנקות" אלא למאן דאמר כו':
אלה

שמע אבדו שקל מנא ונפא לא
 ליה יונתא זכרת אימרו לא
 על בעלה פותחין מכתובתה
 מרפיקין עד מתי הוא פותח
 וחולץ עד שאם חפול לא ירי
 אשתו ממוסיפין על כחובתה
 מרפיקין וכן מורדת במאי
 וכו' (בבבא מציעא פ"ג ה"א)

חנינא אמר ממלאכה תנן וכן
אלא למאן דאמר ממלאכה
והאמר רב האומר איני זן ואיני
בניי מיתבי¹ ארת לי ארוסה
יבם² בשלמא למאן דאמר
בן תשמושי היא אמר לך³
אריא דאריא) גורמא לך

אמרה איני מזונת ואיני עושה לא מפקד
הו"מ שפיר סגר כרז הווא וכן מש
קיעותא אזל אין נראה אלא כי אמרה

ליקוטי רש"י

וידע צדיק נפש
והביתו מה נהמנו ונני
יחזו לרוחם (משל יח, יא)
ית דלמרי דלחי סוס
עדה דר' עקיבא ויה
אמרה ליה דלא מחגיגא
עוים וית דלמרי דלא
גוים ידעה חלל כי קא
אמרה דלדק לא נא
חגיגי (גורם ג.) עד
נגד כתובתה. לא
יומא כנגד מנה מאחוס
מחדייו חלל חף
וחוספה פוסחה ויטעני
(לשל יח, יא)

קא מדרבת אלמנות חיים¹⁸ אמה ליה א
לדידי ציית יתיב סרי שני אחריני אמר
ברשות קא עבידנא דרר אויל וייתיב סרי
שני אחריני בבי רב כי אתא אייתי בהריה
עשרין וארבעה אלפי תלמידי שמעך דרביהו
הות קא נפקא לאפיה אמרו לה שכיבתא
שאייל מאי לבוש ואיכסאי אמרה להו¹⁹ וידע
צדיק נפש בחרמו כי מטיא לנביה נפלה על
צדיק וזו מטייהו ליה תלמידיה בן דא עמלי

לה שמועה אמר להו שבקוה שלי ושלכם
שלה וזה שמעו אבות ארתא דגברא וברא
למאן אמר איזיל לגביה אפשר דמפר גרדאי
אתא לגביה א"ל אדעתא דגברא רבה מי
גרת א"ל אפילו פרק אחד ואפי' הלכה אחת
אמר ליה אנא הוא נפל על אפה ונשקה דמי
אמר קא נשקא ליה לך וזהו קא נשקא

כרעה ויהיב ליה פלגא ממניה ברתה דר' ינבדא ליה לכן עזאי הכי והיינו דאמרי אינשי רחילא בתר רחילא אולא^א כעובדי אמה כך עובדי ברתא רב יוסף בריה דרבא שדריה אבוהי לבי ר' לקמיה דרב יוסף פסקו ליה שית שני כי הוה חלת שני מטא מעלי וטא בכפורי אמר אחיל ואיחזוני לאינושי ביתי

יה אמר ליה זנותך^ז זכרת איבא דאמרי אמר
איפסק ולא מר איפסק: **מתני'** המורדת
שבועה דרינא^ח בשבט ר' יהודה אימור שבועה
כנגד כתובתה ר' יוסי אימור לעולם היא פורת
לשם ממקום אחר^ט גובה הימנה וכן המורדת
לשם המורדת^י בשבט ר' יהודה אימור שבועה
לשם הונא אמר^י בשבט^י משנשיא המצוה ר' יוסי כרבי

מורד על אשתו בשלמא למ"ד מתשמיש לחי
משועבד לה אין באומר איני זן ואיני מפרנס
מפרנס יציא ויתן כתובה ולא לאמלוכי בה"ט
ששואה ואפי' גדה ואפילו חולה "ואפי' שומרת
לאבה שפיר אלא לאמן האמר מתשמיש גדה
זו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו
האמר חשמישיו היינו דהבנו חילוק

אלא
עצמה אלא מעשיית אמר שהוא עיקר מעשה ידיה אבל שא
קצת דקרי לעיל (דף נט.) מעשה ידיה מידי דקין וכשא
יני מוונת ואיני ששה פטורה מכל ו' מלאכות וכי עבדא

ויתקן פומחה לה מחשבה ביה ודלשה דהוא דהין שומטה
לנשותו מן מלכא חמשה וצמח עמור צבתי מורי
לה מחשבה ביה חל מלך קקוס נהאש כדי מחשבה ביה
עולם לא חשבה לעלמה וצמח חתא ניונת ואם חתמר מור
למחשבה ביה לרש לקוס ויחל בן דאיה ריש לעולם חל
איהן בן איהי עמור מלך מורי דרש אלוהי חסד
דבר לא בן איה עמור וספרי מורד מורי וצמח חתמר
בין בנחמה ואלא אפסח בן ומורי גם וי לרשות כמו

ואביא מוֹטֶט לְבִית אֲבֵל לְהַסְבִּיר עִנְיָנוּ אִשׁ חַיִּים:

אדערטא הערבר רבא ב' דגרת. וז"ת והלא מקור לפסוק צוולד
לדמיון דגדרים ב' ר' אליעזר (ק' מה) כ"ל אמר
קיום שאמי הנה לפסוי ועשה סופר ב' י"ח דהכל לא חשיב ונוי
ב' י"ח סתק ל' כ' דרך הוא הולד לנחמד עשהש אהל דרס א"ל וני
מגן דמלה דרו דברד שפירס בשעה
שדרע ע"ג דעת אל א"ל ישעש סופר
דמיון ע"ל א"ל רוק דרס דרסו סופר

רבי אבהו (ס' ע"א, ס"ב)
 נטא אה פלוגתא שאביה רע אמרו לו
 מה או עשה חסדא בר ופרך בגמ'
 מת טלד הוא ויהי עשה חסדא ומוסר
 אמר בר רואנא עשה כהנה דמור
 דבדו רבי יוחנן דמשני האם ענין
 דמר לאו משום דפליגי אמרבי ודכו
 אמר ר' אבהו (ס' ע"א, ס"ב)

נדרו בדרב: **בריתיה** (דר' גיבס)
עבדא ליה לזבן עוזאי הבן. ויהא
זכא קמא דקטוטה (ד:). פריך
זכא פן עוזאי דלך נקבו ולהא
לשטא דמזמין דלך ופיסין אחי שפיר
ויס לומר דלע"ג דקדמור הכא דעבדא
הכי לזבן עוזאי מימ' לא נשאה אלא
לזבן עוזאי מימ' לא נשאה אלא

[illegible]

אבל ממלכתם לא הוה מורדת דלד
הוה לעשומה דלדמז לעיל (דף עג:
ז) יכולה אשה שחלמה דלדמז
ניזומה דלדמז עשה ור' יוסף דר גיניא
קבר כר"ל וליא לעיזר דקסבר כרז
הוה דלדמז סיכולה אשה שחלמה
לעבל יר' ועומדת ממלכתה היט
חזומה רבומה רבומה רבומה רבומה

למדידת משמשים לחיי
אני זן ואני מפרנס
ולא לאמלכי בה
חולה ואפי' שומרת
ראמר מתשמש נדה
בסלו רמי שאני לו
אני רמי שולח

אלה
עיקר מעשה ידיה אצל שאר מלאכות כגון טוחנות ואופה כו' עבדא
שהי' יהיה מדי דקין וכשאר מלאכות כגון טוחנות ואופה לא שייך
מכל ו' מלאכות ובי' עבדא שאר מלאכות פוסחין לה מעשיית גמור

וְנִגְלָה לָהֶם דָּהֵן טוֹמֵת וְאֶפְסָה וְהָאֵלֶּיךָ נִתְּנָה מִשּׁוּם דְּלִיכָא
 דְּלִיכָא עֲמֵי צִיחָא וְיִמְרֵיהּ יָם לְדִחוּת דְּלִיכָא נִתְּנָה דְּדִחוּקָא
 וְסִיחָא וְכִי אִמְרֵה אֲזִי נִיחוּת אֲזִי נִיחוּת אֲזִי נִיחוּת דְּפִטְרוּר מִלֵּךְ הַמַּלְכוּת
 דְּתַתָּה נִיחוּת וְאֵם הַמֶּלֶךְ מוֹרְדֵה מִמְלָכָה אֲמֵרָא פִּסְחִין לֵה מִכְחוּבָה
 כִּיִן דְּלִיכָא רִזְה לְעִשׂוֹת אֵלֶּה ע"י פְּסִיחָא מִשְׁבָּה מִלְּרֵד וּפְסִיחִין אֵין
 מִלְּרֵד מִתִּיבִי אֲזִי לִיכְוִי חֲשִׁיד אֲדֵם לִשְׁכִּיר עֲמָלָה מִיִּחוּתָא אֵין
 מִלְּרֵד מִמְלָכָה וְיִמְרֵי בִּשְׁתֵּרִים פִּירֵם מִשּׁוּם דֵּן וּמִסְתֵּרֵה אֵין כִּנְגֵד
 וְיָם גֵּם וְיָם לְדִחוּת כְּמוֹ מִסְתֵּרִים רַחֵם דְּלִפְסֵלֵה הִיִּי עֲבָרֵה הַקִּקְלָא

והאמר רב האומר איני ידע ודאמר ר' חייא: **ויבחר** עמנו איש חכם ונבון ויבחרנו עד שסופין אומר להוציא יבטוחו לזון לא מצי למספקי דלדידיה יין כיון דלית רובא לזונה אלא על ידי כפיה דלזין אדם דר עם וסופקת ואם מאמר למאן דאמר מתשמיש נמי מקשי דעל כרחק תתה וחתמנא על כיינה ויש לומר דהוא מצי למימר ולטעמיה:

עין משפט
גד בצורה

[illegible]

תוספות ר"ד

על המורדת על פוחתק לה בטה ד' ריגים ת ריי אומר שבעה ייקק תר כמה הוא וחולך עד כנגד תה ריי אומר לעולם פוחת וחולך שמוא לה ידושה ממקום רחזור ויבנה ממנה

יצא לה על כרובות
 ימים בשבת ר"י אומר
 טרפציקין. פי'
 דת על בעלה.
 מש שאנה רצה
 ק לו קנסות חכמים
 מכתובות ד
 בשבת ומנחה
 שאפי' אם תתיר
 מיכן לעמוד בשלום
 אלו ד' דינים

וְהַבֵּל בְּכָל שָׁבָת
 וּפְרֻחַת מִכְתּוּבָתָהּ
 יָקִים הַבֵּל וְתֵן לָהּ
 וְתֵן יָמֵי מִרְדָּה נֹתֵן
 כָּל כְּתוּבָתָהּ חוּץ
 זֶה שְׁאִינִי מִפְּסוּתָהּ
 אֲלֵא ד' יְדִינִים
 וְהוּא לֹא כִנּוּן
 הַתּוֹבֵעַ גִּידוּשִׁין
 שֶׁמִּכְתּוּבָתָהּ לַעֲשׂוֹ
 יִרְיָן לְקַנֵּן אֲבָל אִם

הוא גורש אותן לח
מספרה כל כתובה
הוא שיתן בה
נזה כי תפסיד כל
תה מפני שחובעת
ם חזרה בה הרי טוב
לאו ניתן לה גיטא
דת כל כתובה אלא
מירי בן דלא
גט אלא מכוח
מפני שבעושה
עד כמה פחות

פי' כתובתה יקרא ותוס' (קורא) כל דגוניתה שפחתו וכלו בידו אבל אותן שהן מיכעז לן לקמן אם זה במורדה ואם ודקא כנגד כתובתה והולך אבל כנגד שלה לא שאינה ית' נ"מ שלה במורדה מ"ש בשטר כתובתה

כל
שכחתי
אם רצוה
אם לא איני
מענה לעולם
מוציא אלא
לתרצה להשלים
הפסידה כל
הבעל בימי
אלא כותב
הנרשאת
שהבעל מתרצה
להת

מחזית אלא ד' ירמיהו
שבת והשאר נתון
דמי אומר לעולם
פי לא מיבעי' נ"מ
לה שהיא מפסדת
התנה במרדה אלא
ו מה שעתידין ליפול
מפסיד הלכך מוכן לה
ע עליה מוסיפים לה
היה יותר ויציא ויתן
ירמיהו בכל שבת:

וְיָלֵךְ אִיִּן וְאִיעַ הַלֶּכֶךְ
וְזָכְמָה הִיא עוֹשָׂה לּוֹ
זֶה הוּא מוֹרֶדֶת לְעוֹלָם
אִיִּן בְּאוֹמֶר אִיִּי זֶן
כֹּה [אִיִּן] מִיד אֵלָא
וְעֵצַת הָאִשָּׁה וְאוֹמֶרֶת
מַעֲיֵן לּוֹ שְׂאִין דְּמָה
עַל מְרִיתָ מִה שְׂלָא

הודפס מאתר אוצר החכמה

תלמוד בבלי <עוז והדר> - טז כתובות / תלמוד בבלי {עמוד 136} (726077)

כתובות דף קי

חלקת מחוקק **אבן העזר ע הלבות כתובות** בית שמואל **נג**

יא) אלא חד יומא. כלומר, ולא אמרין דשליח לעצמו מוזן לי יום כמו גבי בעל חוב: יב) דחייב להשכיר עצמו כפועל. נראה, דמאחר דמספר כחודש נלמד, שכתב ואנא אפלה ואוקיר, א"כ אף שיש לו לימן לה מונוט עצמו, חייב להשכיר עצמו לימן לה מונוט לפי כבודה, דהא כתב אנא אפלה ואוקיר: יג) הרשות ביד האשה. אין הלשון מדויק, דאין הנכירה ציד האשה. זה לשון הרשב"א [המובא בציונים שבהגיה], אם יספיקו הפירות לשניהם, מוזן אשמו עמו מן הפירות, ואם לא יספיקו, צריכין ב"ד לכופ העל למכור למוזן, או יגבו לה ב"ד מונוט מאותן קרקעות אע"פ שאין מספיקין לכדי כבודה. ע"ש: סעיף ד' יד) ואח"כ נשתתית. אכל היתה שוטה בשעת נישואין, לא חיקט לה נישואין לשוטה. אכל אם אח"כ נשתתית, חייב לזונה ולרפאותה, ואינו פטור אלא במגרש, בית שמואל

ח) להשכיר עצמו כפועל. עיין בח"מ [סק"ב] שכתב דחייב להשכיר את עצמו לימן לה מונוט לפי כבודה, דהא כתב לה אנא אפלה ואוקיר: ט) ואח"כ נשתתית. אכל אם היתה שוטה בשעת נישואין, לא חיקט מוז' נישואין לשוטה. אכל אם נשתתית אחר הנישואין, או אינו פטור מחיובו אלא כשמגרש אתה, וזו אינו יכול לגרש, לכן חייב לימן לה מונוט. כ"כ בחשבות הרשב"א [ח"ב סי' שפ"ב]. ואם היא שוטה בשעת הנישואין וכחז לה כמנוה, נראה דחייב לה כל מנחי כמנוה. ועיין סימן ס"ז [סעיף ט"ז]: י) ועיין סימן קי"ט. בית שמואל

יז) רבינו ירוחם^ה בשם י"ח^ה מי שאין לו מונוט יאאלא חד יומא חייב לזון מיניה את אשמו או למיכל צהדה^ה (טור בשם הרמ"ה) **ויש אומרים עוד יבא דחייב חלהשכיר עצמו כפועל ולזון אשמו** (טור בשם רבי אליהו^ה) ומהר"ם^ה בשם רבותינו שבצרפת^ה היה לו קרקעות י"הרשות ציד האשה ליקח מונומיה מפירות הקרקעות או יצ"בנוג הקרקעות או צריך למכרן^ה (רשב"א"א"ס סי' תרנ"ג).

יב) הנדנשא אשה י"האחר כך נשתתית חייב לזונה ולרפאותה י"עין לקמן ציונים ומקורות ח) נתיב כ"ג ח"ה. ט) הובא בחוסי כתובות סי' ע"א ד"ה באומר. י) הובא בחשבות מיימוניות השייכות לספר נשים סי' ל"א. יז) כ"כ בחשבות ח"א. יב) כ"כ בחשבות ח"ב סי' שפ"ב. שו"ס 5) כ"ה בד"ר וביה ברשבי"א ובד"מ אות ג' בקצר. ממחורות באר הגולה: מגוף.

ד' י"ההנדנשא אשה י"האחר כך נשתתית חייב לזונה ולרפאותה י"עין לקמן ציונים ומקורות ח) נתיב כ"ג ח"ה. ט) הובא בחוסי כתובות סי' ע"א ד"ה באומר. י) הובא בחשבות מיימוניות השייכות לספר נשים סי' ל"א. יז) כ"כ בחשבות ח"א. יב) כ"כ בחשבות ח"ב סי' שפ"ב. שו"ס 5) כ"ה בד"ר וביה ברשבי"א ובד"מ אות ג' בקצר. ממחורות באר הגולה: מגוף.

עוד להם

סעיף ד'. [ולרפאותה]. זהו דעת הרשב"א ז"ל [ח"ב סי' שפ"ב], ובסימן קי"ט דין ו' פסק בדעת הרמב"ם ז"ל ופי' מיימוניו הכין שהוא פטור מלרפאותה, והרב ז"ל נמשך אחר כל מקום בפני עצמו ומכיו שטרא לבי תרי, ועיין דין החולי סימן ע"ט דין ג', ועיין בארוך וב"ה.

נחלת צבי **מורי וחב**

י. ויש אומרים עוד דחייב להשכיר. ק' נזה להוכיח רבינו אליהו בפרק אע"פ [דף ס"ג ע"א בחוסי ד"ה באומר] ממה שאמרו שם אלא למ"ד ממלכא כו', וגם הוצא ראה מכמונה דמתנין זה ואנא אפלה. וז"ל בשם ר"ת דחו שם הוכחה, וגם מכמונה אין ראה שיהא צריך להשכיר עצמו להיות מלמד או למלאכה אחרת, משום דאפלה פירושו עבודה שדרך האדם לעשות בצינו, אכל לא להשכיר עצמו, והביאו הטור:

באר הגולה

ג וכן פסק הרב צ"ח [אחר ג']. ג'. פירוש, יגבו לה הכ"ד מונומיה, או יכופו לנצל למכרן למוזן. ק' הוא שם נרש"א [המובא בציונים שבהגיה]. סעיף ד' מ. הרשב"א נמשכה [ח"ב סי' שפ"ב].

באר היטב

ו. כפועל. אף שיש לו לימן לה מונוט עצמו, חייב להשכיר עצמו לימן לה מונוט לפי כבודה, דהא כתב כמנוה אנא אפלה ואוקיר. ח"מ [סק"ב]: סעיף ד' ז. נשתתית. אכל אם היתה שוטה בשעת הנישואין, לא חיקט מוז' נישואין לשוטה. אכל אם נשתתית אחר הנישואין, או אינו פטור מחיובו אלא כשמגרש אותה, וזו אינו יכול לגרש, לכן חייב לימן לה מונוט. [ח"מ סק"ד וב"ש סק"ט]:

ע' סימן קי"ד שם [הנזכר בס"ק הקודם], דבסימן ע' מיירי מכפיה בעלמא ע"כ ח"מ כ"ג ח"ה. דאם עברו וכפיהו על הגט, כיון דע"י ישראל אפילו שלא כדון כשר מן התורה להרמב"ם פ"ב מלכות גירושין דין כ', א"כ הכא באינו יכול להרויח מפני חולי דלרמב"ם אפילו לכתחילה כופין, וא"כ לשאר הפוסקים נמי אם עברו וכפיהו אפשר [ואפילו מדרבנן כשר כו', ע"ש]: ד. דחייב להשכיר עצמו. עיין בחשבות הרמב"ם ח"ג סי' תקס"ו מ"ש בזה. [ועיין בחשבות חתם סופר ונשם סי' קל"ב אודות רב אחד שנסע לארץ ישראל והניח אשתו עטילאית וביתו ריקם, ועתה צויה בכתבו לתת לה התומש מהמקובץ לשלוח לו לשם, והדבר ידוע שאינו מספיק לה בצוק העתים, ודעת הגאון השואל לעכב כל המעות המקובץ ע"י הגובר הידוע וליתנו לה. והוא ז"ל השיב שהדבר קשה מאד, הואיל ובתחילה לא ניתן אלא לפרנסתו להוציא בא"י לא נוכל לשנות מדעת בעלים, ואפילו הוא בעצמו אילו היה רוצה לאלכו בחו"ל הו"ל גזול ומשנה מדעת הבעלים כו'. ושוב כתב דמ"מ הדין עם הגאון השואל, כיון דזה ברור לנו שלא לכפותה לעלות לשם לא"י מטעם שכתב בפסקי מהר"א סי' פ"ח ומטעם שכתב במעיל צדקה סי' כ"ו [ויבא לקמן סימן ע"ה סק"ו כו', וכיון שע"כ חייב לזונה רצו ומר המעשה הזה לעלות לשם ולא לצאת ידי חובת פרנסת אשתו, א"כ מהר"א לכופו עכ"פ בכל מיני כפיות, דלא כל כמיניה לעלות לא"י ולהרעב אשתו, וא"כ לא מיבעיא אותו התומש שצויה ליתן שנוכל ליתנו לו ולא מיקרי משנה מדעת הנותנים, כיון דכל מגמת כונה הנותנים להחזיקו שם בארץ הקדושה, ואם לא תתיה מונוט אשתו קבוע כבאן, הרי נכתבו עליו תמורות נ"ב [בחרם שמתא לאנשי ארץ הקדושה], ויהיה מוכרח לעקור משם ולשוב לחו"ל כו', אלא אפילו נ"א [אם] נראה שאין זה מספיק לכדי פרנסתה, נוכל להוציא מיד הגובר ליתן לה כראוי כו', ומ"מ טוב להתרויח בו בתחילה, ובין כך תסתפק בהחזומש אשר הרשה ליתן לה, ומותר המעות יהיה מונח ביד הגובר עד בוא תשובת הרב משם, ע"ש]: ה. או צריך למכרן. [עיין בחשבות חתם סופר ונשם סי' קל"א וא] בעסק משפט כזה: סעיף ד' ו. ואח"כ נשתתית. עיין באר היטב [סק"ו]. וכתב עוד הב"ש [סק"ט], ואם היא שוטה בשעת הנישואין וכתב לה כתובה, נראה דחייב לה כל תנאי ע"פ החתם סופר

ראש פינה - עקבי הבית

סק"ט. נראה דחייב בכל תנאי כתובה כו'. עיין לעיל סימן ס"ז סעיף ט' שהטעם מהכמונה, משום שזלה להזק עצמו, וה"ה בזה. ובספר בית מלך ממה שזכר דמנ"ל שזלה להזק נכנסו, ע"ש. ונראה שדעת ה"ס, מין דכלל מקום מנח כמנוה כמנוה, א"כ כשתחייב לה כמנוה משתמח היתה דעמו ס' על מנח כמנוה: סק"י. כאן בשוטה דאינה יכולה לשמור כו'. עיין לקמן סימן קי"ט גביאורי:

והוא ז"ל השיב שהדבר קשה מאד, הואיל ובתחילה לא ניתן אלא לפרנסתו להוציא בא"י לא נוכל לשנות מדעת בעלים, ואפילו הוא בעצמו אילו היה רוצה לאלכו בחו"ל הו"ל גזול ומשנה מדעת הבעלים כו'. ושוב כתב דמ"מ הדין עם הגאון השואל, כיון דזה ברור לנו שלא לכפותה לעלות לשם לא"י מטעם שכתב בפסקי מהר"א סי' פ"ח ומטעם שכתב במעיל צדקה סי' כ"ו [ויבא לקמן סימן ע"ה סק"ו כו', וכיון שע"כ חייב לזונה רצו ומר המעשה הזה לעלות לשם ולא לצאת ידי חובת פרנסת אשתו, א"כ מהר"א לכופו עכ"פ בכל מיני כפיות, דלא כל כמיניה לעלות לא"י ולהרעב אשתו, וא"כ לא מיבעיא אותו התומש שצויה ליתן שנוכל ליתנו לו ולא מיקרי משנה מדעת הנותנים, כיון דכל מגמת כונה הנותנים להחזיקו שם בארץ הקדושה, ואם לא תתיה מונוט אשתו קבוע כבאן, הרי נכתבו עליו תמורות נ"ב [בחרם שמתא לאנשי ארץ הקדושה], ויהיה מוכרח לעקור משם ולשוב לחו"ל כו', אלא אפילו נ"א [אם] נראה שאין זה מספיק לכדי פרנסתה, נוכל להוציא מיד הגובר ליתן לה כראוי כו', ומ"מ טוב להתרויח בו בתחילה, ובין כך תסתפק בהחזומש אשר הרשה ליתן לה, ומותר המעות יהיה מונח ביד הגובר עד בוא תשובת הרב משם, ע"ש]: ה. או צריך למכרן. [עיין בחשבות חתם סופר ונשם סי' קל"א וא] בעסק משפט כזה: סעיף ד' ו. ואח"כ נשתתית. עיין באר היטב [סק"ו]. וכתב עוד הב"ש [סק"ט], ואם היא שוטה בשעת הנישואין וכתב לה כתובה, נראה דחייב לה כל תנאי

אמרי ברוך

שם. ויש אומרים עוד דחייב כו'. נ"ב, עיין משנת הא"ש כלל י' דין (י"ד) ויחז' ומונח לקמן בקיצור נוסחין ק"מ סעיף ט"ז:

שלחו ערוך השלם <מהדורות פריעדמאן> - לב אה"ע ג' סו - קיח / קאר, יוסף בן אפרים [עמוד 74] {726077}

הודפס מאתר אוצר החכמה

שבעה

סימן יב

נחלת

רלח

את אשתו ע"י (ובמהר"ם מינץ כתב לפרנס את אשתו, והוא טעות סופר, וצריך לגרוס לכבד). ואיוון, פירוש חייב לזונה.

ואיוון ביו"ד ע"י, כן ראיתי בתרגום מדויק של וכלכלתי (בראשית מ"ה י"א). מהר"ם מינץ (סימן ק"ט) ומהר"ם בזכרון משה (שם).

עוד כתבו, ואפרנס, פירוש שאר צרכיה, בגדים והשייכים לזה הכל נקראים פרנסה. ותיקנו כאן בכתובה אלו ארבעה דברים, דהיינו אפלה אוקיר ואיוון ואפרנס, אע"ג דיש יתר תנאי כתובה, אך הנהו תקנו תוך הכתובה שהם דברים ההיום תדיר, והשאר אע"ג דלא נכתבו כנכתבו דמי מכח תנאי בית דין, אך מכל מקום רמזים הם בכלל ואפרנס, עד כאן לשון (מהר"ם מינץ שם) ע"י.

וקשיא לי איך יכתבו בכתובה ואנא אפלה דבר שיש בו מחלוקת ק' כמו שהביאו הם בעצמם שהרבה דיעות יש וכו'. ואף שבאמת הרמב"ם (פרק י"ב מאישות ה' י"א) פוסק דאם אין לו במה לפרנס דיוציא ויהא הכתובה חוב עליו, לא קיימא לן הכי להלכה, כמו שכתב רמ"א בא"ע (סימן ע' סעיף ג') קא, וגם להשכיר אינו מחוייב בשביל מזונות אשתו.

חלק לשבעה

ק' מה שכתב דלמה נכנס נפשינו צפולוגמא, חמהני, הלא זה נוסח הקדמונים, עד שר"א ור"מ הביאו ראיה מהם, ואם כן למה נשנה הנוסח. קא' מה שכתב מהרמב"ם (פרק י"ב ה' י"א), ומוצא נטור (שם), דאין לא קיימא לן כוותיה ודו"ק.

תפארת לשבעה

ע"י כפירוש רבינו דאוקיר קאי על כבודה כתבו בראבי"ה סי' תתקי"ט ובתשב"ץ ח"ג סי' ש"א ובבנימין זאב סי' נ' וביש"ש ב"ק פ"ג סי' כ"א.

ע"י ביו"ד בין האל"ף לזי"ן, וכן הוא במהר"ם מינץ ובתשב"ץ וברמב"ם, אולם בטופס הכתובה שבשו"ת הר"ן סי' ע"ו כתב בלא יו"ד בין האל"ף לזי"ן, וכן הוא בלבוש. ובאמת בפסוק אנכי אכלכל אתכם דכתיב בראשית נ' כ"א בתרגום יהונתן כתב ביו"ד, אולם באונקלוס איתא בלי נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 326] {726077}

כתובות דף קי

נחלת
נוסח ומשמטי הכתובה
שבועה
רלש

ואע"פ שרבינו אליהו פסק דחייב להשכיר את עצמו כפועל, ורמ"א הביא דעתו
באחרונה ונראה שכך הוא מסקנתו שהרי לא הביא עליו דברי רבינו תם,
מכל מקום הטור (שם) הביא דברי רבינו תם באחרונה, ורבינו תם דחה ראיותיו של
רבינו אליהו, דמספר כתובה אין ללמוד, דאנא אפלת אין פירושו שישכיר את עצמו,
אלא עבודה שדרך האדם לעשות בביתו, כמו לחרוש ולזרוע, וכך פסק הב"ח (שם
ס"ק ג') דאינו מחוייב להשכיר עצמו. וא"כ אין שיהיה אין כותבין בכתובה דבר
הראוי להסתפק בו בדבר שיש נפקותא ממנו לדיני ממונות (ט).

ועוד קשה, לדבריהם הכי הוי ליה למימר ואנא אוקיר ואפלת ואיזון קא, לסמוך
ואפלת לואיזון מאחר שצריך לשעבד ולהשכיר עצמו לצורך מזונות, ובכל
הנוסחאות גם בתוס' (כתובות דף ס"ג ע"א ד"ה באומר) ואשר"י פרק אע"פ (סימן ל"ב) כתוב
ואנא אפלת ברישא. ועוד קשה, דהא ואיזון היינו מזונות, ואפרנס היינו מלבושים,
כדאיתא בשו"ע חו"מ סימן ס' (סעיף ג'), ובא"ע סימן קי"ד (סעיף י"ב), וא"כ מזכיר
שאר וכסות, למה אינו מזכיר גם חיוב עונתה קא, אי משום דסמך אהא משום דלא
גרע מתנאי בית דין משום שהוא חיוב מן התורה, א"כ גם איזון ואפרנס לא היה
לו להזכיר שהוא גם כן חיוב מן התורה, ואי משום דנקט דברים ההווים, גם חיוב
עונתה דבר ההוא ומצוי הוא.

(ג) ונראה לי באמת כל מה שהוא מתנאי בית דין לא הוזכר בכתובה כלל, כי אין
צריך להזכיר מה שהוא תנאי בית דין, ולא יוכל לטעון שהתנה שלא

חלק לשבעה

קא] מה שממה דלמה לא מזכיר עונה, אדרבא, משם
ראייה דזה לא צריך להזכיר, דעל זה נשאלת,
כמו שכתבו הפוס' (דף מ"ט ע"א ד"ה ר"ל בן יעקב) דנלמד
מק"ו, וגם הוא פשוט, מה שאין כן בזה דבין למר
ובין למר על כל פנים צריך לחת לה כל יום, כמו שכתב
הרמ"ה מוצא בטור (סימן פ' סעיף ה' - ג'), ומידוע גדול
הוא.

קב] מה שהקשה על מה קאי לשון אוקיר, וגם
הפסקין בין הדברים בין ואפלת לבין ואיזון,
נראה לי שהוא מיוסד על מה דאמרו בפרק חסדי הדס
(הלין דף פ"ד ע"ג) לעולם יכבד אדם את אשתו יותר
ממה שיש לו, ועל כן הכניסו בין הדברים קודם ואיזון
ואוקיר, דהיינו שיכבדה יותר ממה שיש לו במזונות
ופרנסה. על כל פנים דברי הנחלת שגעה ודאי אינם.

תפארת לשבעה

חייב מן הדין מ"מ מתחייב על כך וכמו לגבי
גביית הכתובה דמדינא גובין בזכרית וכותבין
שפר ארג להתחייב בעידית וה"נ מתחייב במה
שאינו חייב מדינא.

עמ' נלענ"ד ליישב בב' אנפי א. לפי מה שכתב
רבינו לקמן סעיף ס"ב שכדבר שכולם כותבין כן
אפשר שהוא רק לשופרא דשטרי ובאמת לא
מתכוון לחייב עצמו בזה ב. אפשר שאפילו שאינו

כתובות דף קי

שבועה

סימן יב

נחלת

רמ

ליתן כי חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, וכל זמן שלא כתב בפירוש אינו נאמן לטעון שהיה לו תנאי, ולא הוזכר בכתובה רק שלשה דברים שהם מן התורה שהם שאר כסות ועונה כמו שאכתוב בסמוך. ואע"פ שכתב המגיד משנה (פרק י"ב דאישות הלכה א') בשם הרמב"ן שכתב בתומש שמונות דרבנן, וכך נוטה גם דעתו, והביא ראיה ממה שאמרו תקנו מזונות תחת מעשה ידיה, מכל מקום כתב המגיד משנה דהרשב"א ושאר פוסקים הסכימו לדעת הרמב"ם שכל שלשה מן התורה, וכך פסק הטור (סימן ס"ט סעיף ב') דכל שלשה מן התורה.

וכתב עוד המגיד משנה (שם) ותמה על הרמב"ן (שמות כ"א, י') שכתב דמלבושים ומזונות הם מדרבנן, וכתב המגיד משנה וז"ל, ואני תמה בדבריו בענין המלבושים, דהא בכולהו תנאי דברייתא שהם תנא קמא ורבי אליעזר בן יעקב אע"פ שנחלקו במזון כולם שוין שכסותה הוא כמשמעו, והמלבושים הם מן התורה, וכן נראה לי עיקר לפי שלא מצאתי בכסות תקנת חכמים, ועוד שכל התנאים שוין שהמזונות הן מדבריהם, שלא כדברי האומרים בברייתא שהמזונות הם מן התורה, ואע"פ שהם שנים לגבי רבי אליעזר בן יעקב, מכל מקום משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי. ועוד שכן הדעת מכרעת ברייתא אחרת דאמר תקנו מזונות וכו', עכ"ל.

והנה מה שהקשה הרב המגיד על הרמב"ן בענין המלבושים קושיא נכונה היא, דלדברי כולם כסותה כמשמעו^א. מכל מקום קשיא כפי מה שהבין בדברי רבי אליעזר בן יעקב דסבר מזונות דרבנן, א"כ לדבריו גם עונה מדרבנן קא דהא דריש

חלק לשבועה

המורחזי פרשת משפטים (כ"א י'), ועיין בדרך מנחתין שנסקף ספר פרשת דרכים (פ"ג ד"ה "עוד אני תמים"), ונלא הכי לפי מה שכתב הפני יהושע (דף נ"ח ע"ב ד"ה אמר רב הונא) שם דלף למאן דאמר מזונות מדאורייתא היינו רק לקיים נפש כמו שכתב הפרי הק"ו לקיום נפש וממילא עונה מן המורה מהקל וחומר.

קד] מה שכתב להשיג על הרב המגיד (פרק י"ב מאישות הל' א') שכתב דלר' אליעזר בן יעקב (נכחוטת דף מ"ח ע"א) מזונות דרבנן אס כן יהיה גם עונה דרבנן, וזה לא מצינו. הנה נמלא בסמ"ג שכתב בהדיא דעונה דרבנן, והק"ו המוצאים בתוס' (שם ד"ה ר"ה ק יעקב) דרבנן, וכן כתב ביראים (מאה ק"נ), וכן כתב

לשבועה

מוצעת, ועיין בלחם משנה פ"ג מאישות הל' ל"ב שבוה מיושב מה שהקשו על הרמב"ן דהא כסות בגדים משמע דלהג"ל קאי על כסות שע"ג המטה ולא על המלבושים בכלל.

תפארת

פ] כן כתב גם ביש"ש פ"ד דכתובות סי' ט"ו אולם בר"ן כתובות מ"ז ע"א מדייק שגם מלבושים מדרבנן, וכתב שאפשר שדרשינן כסותה שלא ישמש מטתו ע"ג הקרקע אלא במטה נחלת שבועה <השלם> א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 328] {726077}

נחלת נוסח ומשפטי הכתובה שבעה רמג

וא"כ על כרחך גם אפלה ואוקיר נמי חדא מילתא היא והוא כינוי לתשמיש. ולפי זה מלת ואוקיר אדלעיל לבד קאי על ואפלה. ומה שכתוב אחר כך בנוסחת הרמב"ם כהלכת גוברין יהודאין דמוקירין ומסוברין, ולא נקט דפלחין וזנין קז, בודאי טעות סופר הוא וצריך לומר דפלחין ומוקירין ומסוברין וזנין ומפרנסין ומכסין.

(ג) ומה שכתב בכתובה אלו שלשה שאר כסות ועונה, אע"ג דבלאו הכי צריך לקיים אע"פ שלא נכתב בכתובה, דלא גרע מאילו לא נכתב בתורה ולא היה רק תנאי בית דין. ויש לומר אדרבה דגרע, דבשלמא תנאי בית דין אין צריך לכתוב כלל בכתובה, די ש לה מתנאי בית דין ואין הבעל נאמן לומר שהתנה עמה שלא ליתן לה כל זמן שאינו מפורש בשטר, משא"כ גבי שאר כסות ועונה נהי דגבי עונה ליכא למיחש שיאמר שאינו מחוייב בעונה כי היה מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל, אבל אי לא הזכיר איוון או אפרנס הייתי אומר שכך היה התנאי ביניהם, וזה רשאי לעשות דקיימא לן כרבי יוחנן דכל המתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים, כדאיתא בא"ע סימן ל"ח (סעיף ה') ועיין שם בסימן ס"ט (סעיף ר'). ועל כן צריך לכתוב שאר וכסות, ואגב כותבין נמי חיוב עונתה. משא"כ בדבר שיש לה מתנאי בית דין לא יועיל שום טענה אם לא שהתנה כך בפירוש, דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. ועיין מה שאכתוב מזה בסימן ט"ז (סעיף א' ס"ק ד').

(ד) ועל כן לפי זה אם שכח הסופר בכתובה ואיוון או ואפרנס הכתובה פסולה^{פג}, כי שםא יטעו לומר שבכיון לא נכתב והתנאי כך היה, אבל אם שכח מלת וזנין ומפרנסין אינו טעות דאינו רק סיפור דברים, וק"ל.

חלק לשבעה

קז] בנוסח הרמב"ם (פרק ד' מינוס הל' ל"ג) כתוב כהלכות גוברין יהודאין דמוקירין ומסוברין, ולא נקט ופלחין וזנין, ותמה הנחלת שבעה בזה, עיין שם. ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דנאמת מה דמסיים כהלכות גוברין יהודאין הוא תמוה, דגם בדיניהם מה שמחייב עצמו בשטר צריך לקיים, וגם לא

גוברין יהודאין בלחוד, כל איש ואשה צריך לקיים מה שפסק עליו, אמנם נאמת קאי על מה שמכזבה יותר ממה שיש לו, דזה רק הלכות גוברין יהודאין דנהגין כן על ד' היושר, וסמכו דצריהם על מכלכל דצרו במשפט, עיין שם בגמ' חולין הנ"ל, ולזה אמר דמוקירין ומסוברין. ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דעל

תפארת לשבעה

פג] כן הוא במהר"ם מינץ דפסול בלי תיבת ואיוון, וכן הוא בבנימין זאב סי' נ'.

שבעה

סימן יב

נחלת

רמו

וכן הוא בתשובת בנימין זאב (סימן נ'). ולא נראה כלל פו', כי כלל זה נקוט בידך שבכל מקום יש לכתוב לשון המבורר טפי כגון אמר לה להדא, מן דיליה ולא מדיליה, והכי נמי כהלכת חסר איכא למיטעי לקרות הכ"ף שואית והה"א קמוצה, רצה לומר כאשר הלכת, ואין זה משמעות הענין כלל, אבל אי כתב מלא וי"ו ליכא למיטעי כלל פו'.

כה. דפלחין וכו'. עיין לעיל (סעיף י"ט) בדיבור ואנא אפלח, וקאי למעלה ולמטה, דפלחין ומוקרין, גם ומוקרין וזנין, שיפרנס אותה בכבוד.

כה. וזנין. חסר וי"ו.

כו. בקושטא. דכתיב וארשתיך לי באמונה (הושע ב' כ"ב). כן כתבו בזכרון משה (שם) ובשו"ת בנימין זאב (סימן נ'). אך יש לדקדק מה ענין בקושטא למזונות ופרנסה, היה לו לסמוך בקושטא אצל הוי לי לאנתו, וכך היה ראוי לומר הוי לי לאנתו בקושטא קינ'. ונראה לומר על דרך דרש, דאיתא בגמרא דסוטה (דף ד' ע"ב) כל הבא על אשה זונה לסוף מבקש ככר לחם ואינו מוצא, וא"כ אם יש לו אשה כדת משה יש לו במה לפרנס את אשתו, דמכלל לאו אתה שומע הן, ועל זה אמר אפרנס אותך כשאר אנשים יהודים שמפרנסין לנשיהון, ומפרש והולך אימתי יכול לפרנס לנשיהם, ואמר בקושטא, אם היא באמת אשתו ולא זונה. ומלת לנשיהם שב לפניו ולאחריו.

ועל דרך הפשט נראה לי דרצה לומר שרוצה ליתן לה מזונות בשופי ולא בקמצנות, וכן נמי מלבושים ירצה ליתן לה בשופי, ועל זה שייך לשון בקושטא, לאפוקי אם נותן במדת הכילי וקמצנות, שפוסק ממנה מזון ומחיה, או משרה אשתו על ידי שלישי, אין זה קושטא רק כיוזב, שכן מצינו לשון זה מים נאמנים אשר לא יכזבו מימיו על הנהר שאינו פוסק ומספיק תמיד ולא ייבשו מימיו, זהו מים נאמנים מפני

חלק לשבעה

קיב] מה שנדחק הנחלם שבעה דעל מה קאי בקושטא, לפי מה שכתבתי לעיל (סעיף כ"ג) הנה מקום אחי לומר דקאי על מה שכתוב דמוקרין, דהיינו שמכנידין יותר ממה שיש לו, ועל זה אמר בקושטא, דהיינו דבאמת יש להיות קן כמו שהזכירו חז"ל (גמ' חולין דף פ"ד ע"ג) על זה.

תפארת לשבעה

פו' בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ש"א כתב כהלכות חסר וי"ו, וכן הוא בנוסח שבמחזור ויטרי, אלא נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי {עמוד 334} {726077}

נחלת גוסס ומשפטי הכתובה שבעה רמז

שיכולין לסמוך עליו, משא"כ אם בפתע פתאום יבש מקורו מקור משהת מעיין נרפש
הם כזב ושקר שאין יכולין לסמוך עליו, כך יאמר על האדם אם מספיק לאשתו
מזונות בשופי אשר בו תלויין עיניה שייך לשון בקרשטא. ועיין בא"ע סימן ע' וסימן
ע"ג.

כו. ויהיבנא. יו"ד בין ה"א לבי"ת^מ. ומהר"ם מינץ (סימן ק"ט אות ז') כתב בלא יו"ד.
ועיין מה שאכתוב (לקמן סעיף ס"ו) בדיבור דנהגין.

כה. מהר. חסר וי"ו^ט. כך כתוב בכל טופסי כתובות. ונראה לי הטעם דכמהר
הכתולות חסר כתיב. וכתב מהרמ"מ^א כמהר הכתולות (שמות כ"ב, ט"ז)
נוטריקון כמה ר'. ועיין מה שאכתוב בסמוך (סעיף ל"ב ס"ק א' ד"ה מדאורייתא).

כט. בתוליכי. ואם היא אלמנה אין כותבין מהר^א, רק כסף ארמלותיכי זוזי מאה
דחוי ליכי מדרבנן^ב, ובגרושה כסף מתרכותיכי, ובחלוצה כסף

תפארת לשבעה

פז. בספר מלאכת חרש ח"ו ס"ק ט' העיר על
דברי רבינו דאדרכה אם יכתוב עם וי"ו הוא לשון
רבים כמשפט בנות ישראל ואין זה משמעות
הענין ולכן הסיק שם לחלוק על רבינו.

פח. וכן כתב במהרי"ל נשואין מנהגים אות ט"ו,
וכתב שאם לא כתב יו"ד צריך לקיימה, וכן הוא
בזכרון משה פרשת משפטים, אולם במשפטי
הכתובה לראבי"ה ח"ד סי' תתקי"ט ליתא יו"ד,
וכן במהר"ם מינץ כתב בלי יו"ד אלא שהביא
שיש סופרים שכותבין ביו"ד, ועיין בהערות
לראבי"ה שם.

פט. אולם בראבי"ה ח"ד סי' תתקי"ט עמוד רצ"ו
כתב ביו"ו, וכן הוא בנוסחת ספר השטרות לרב
האי גאון, וכן הוא בספר השטרות לר"י ברצלוני,
ופלא על מה שכתב רבינו שכן הוא בכל טופסי
הכתובות.

צ. והנה מה שהביא רבינו שכן כתב במהרמ"מ,
שבדרך כלל כותבו לדברי המהר"ם מינץ, הנה
בדברי המהר"ם מינץ לא מצאתי רמז זה, רק
במהר"ם בזכרון משה, ויתכן שחסר ד' בדברי
נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 335] (726077)

כתובות דף קי

נחלת

נוסח ומשפטי הכתובה

שבעה

רממ

הראשון ונתגרשה מן השני ורוצה להנשא לשלישי, יכתוב מתרכתא בכתובה שלישית, ואין צריך לכתוב ארמלתא, עכ"ל צ"ו.

אמנם איתא בפסקי מהרא"י (סימן צ'), הביאו הבית יוסף ורמ"א בהג"ה א"ע (סימן ס"ו סעיף י"א), דאין כותבין רק מתרכתא, בין נתגרשה מראשון או משני. ועיין לעיל סימן זה (סעיף ט"ו ס"ק א' ד"ה להדא בתולתא).

ל. **כסף זוזי**. לא ידעתי מה היה חסר אם אמר זוזי מאתן ולא אמר כסף. ולכאורה היה נראה דלכן אמר כסף זוזי, רצונו לומר, מאתים זוז של כסף צורי שהם הכל כסף, לאפוקי זוזי מדינה שהוא שמינית של כסף צורי ושבעה חלקים נחושת, אבל לפי זה מדאורייתא הוא מיותר. ועיין לקמן בסמוך (סעיף ל"ב ס"ק א') ד"ה מדאורייתא.

לא. (ה) זוזי מאתן. צ"ח כתב הטור (א"ע סימן ס"ו סעיף ר'), כתב רבינו תם דכתובת בתולה מן התורה ומשערין אותה בכסף צורי, והוא חמשים סלעים שכל סלע ארבעה דינרין, ור"ח וכל הגאונים כתבו שהיא דרבנן ומשערין אותה בכסף מדינה שהיא ששה סלעים ורביע וכו', ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב ודאי כתובה דרבנן, אלא שתקנו חכמים חמשים סלעים של צורי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

חלק לשבעה

הרמב"ם (פרק ד' מיטס הל' נ"ד), וכתב הרב המגיד (שם הל' נ"ה) מיקון נאה היא, ואם כן אינו כדאי לפסול הכמונה בשלל זה, אך למחלה ודאי יש לכתוב כן ארמלתא דהוה מקדס מתרכתא. ומה שכתב המהרש"י בפסקיו (מרומם הדשן ח"ב סימן ז') דאין לכתוב רק מתרכתא, דארמלתא למאי אחיא, הנה לפי מה

שכתבתי יש לחוש לחשש קטלנית, ונגרשה לא שייך חשש זה, כמבואר בסימן ט"ו נחלת שבעה, ונחלק לשבעה מהדו"ק, ושמה לא ידע ואשם ויסכן עצמו, וכמו דחיישין לאיסור כן חיישין לסכנתא דחמירא, ועל כן יש לכתוב כן בפירוש, דלא כמהרש"י ואחרונים.

תפארת לשבעה

צ"ו ובספר פסקי מהר"ש מלובלין סדר הנהגת הנשואין לרבי יצחק איילינבורג כתב שאם היא אלמנה וגרושה מזכירין שניהם ואיזה שקדם כותבין תחילה והטעם משום שמא ראה רק אחד ומחזי כשיקרא, והביא שכתרומת הרשן מבואר שאין כותבין רק אחד, ועיין בבית שמואל א"ע סי' ס"ו ס"ק כ"ה.

צ"ח יש להקדים הקדמה קצרה דמה שכתב רבינו איך מחשבין שיעור הכתובה לפי מנה צורי, ודחה דברי הררישה בס"י ס"ו אות ד', מצינו בשו"ת חוט השני סי' צ"ז השיג על דברי רבינו י"ז השגות, וז"ל הנה מקרוב הגיעני ספר אחד נחלת שבעה, וראיתי שהאריך בענין שיעור כתובת אשה, ואחר בקשת המחילה מכבוד תורתו אומר

שבעה

סימן יב

נחלת

רנ

ומשום הכי נוהגין לכתוב כסף זוזי מאתן דחזי ליכי מדאורייתא, שלא צ"י יטעה אדם לומר כיון שהיא דרבנן לא תגבה אלא חמשים סלע מדינה, והכותב דחזי ליכי סתמא לא הפסיד. וכתב רמ"א (בשור"ע שם) על זה, ויש מי שמשער כתובת בתולה עשרה זהובים ואלמנה חמשה זהובים, אבל לדעת יש פוסקים מאתים של בתולה ומנה של אלמנה משערים כוזבי דאורייתא שהיא שמונה פעמים יותר וכו', והיינו כתובת בתולה שמונים זהובים, עכ"ל צט.

וכתב מורי הרב הגדול נר"ו בספרו טורי זהב (יור"ד סימן ש"ה ס"ק א') בשם הפרישה שהביא בשם רש"ל בשם מהר"ם מ"ץ ק' בענין חמשה סלעים של בכור ששקל פעמיים בשני זמנים ובשני מיני שעורים, לעולם היו חמשה לוט וקווינט. וכן כתב (שם) בשם חידושי מהר"ם מריזבורג שיעור פדיון הבן חמשה לוט ורביעית לוט. וכתב עוד מורי נר"ו בט"ז (שם) כפי מה ששקל היה חמשה לוט וקווינט במשקל מדינות קיסר. נמצא חמשה סלעים של פדיון בכור שהם חלק עשירי מן חמשים סלעים שהוא הכתובה דאורייתא, ואם חמשה סלעים עולים לחמשה לוט ורביע לוט כסף, יעלה חמשים סלעים חמשים ושנים לוט וחצי כסף נקי. ועכשיו שוה הזקוק כסף נקי ממשקל הנ"ל שמנה רייכש טאליר, נמצא חמשים ושנים לוט וחצי שוים עשרים וששה רייכש טאליר ורביע רייכש טאליר, שהם שבעים ושמונה זהובים ושלשה רביעית זהוב פולניש, וא"כ יחסר מן השמונים זהובים חמש רביעית זהוב פולניש.

ואפשר שזהו שווי הנחושת, משום דברדישה (בסימן ס"ו ס"ק י"ד) הקשה וז"ל, ומשערינן בכסף מדינה שהוא ששה סלעים ורביע, קצת קשה הלא גם כן הנחושת שבו שבעה חלקים הוא שוה מה, ומאי טעמא לא חשבוהו, עכ"ל והניח

~~~~~ תפארת לשבעה ~~~~~

צד) כאן תוקן הלשון ע"פ מהדו"ב.
צפ) בתשובת בעל החוט השני שם הערה א' כתב וז"ל, העתיק דברי רמ"א בא"ה סימן ס"ו דכתובת בתולה שמונים זהובים, והא בורכא, ובאמת כאשר בורנו דאין דעת יש משערינן שם לומר דכתובה דרבנן, ולא נמצא מאן דסבירא ליה שיעור שמונים זהובים, עכ"ל.
ק) הושלם לפי לוח הטעות.

כי לא חש לקמחיה, וכל דבריו אינם אלא תמה, וטוב בעיני לבאר מספר טו"ב השגות עליו עכ"ל. ובמהדורא בתרא שלפנינו השיב רבינו על השגות של החוט השני, ובשנ"ת חות יאיר סי' א' דחה שוב תשובת רבינו, ואצתיק כל דבר ודיבור על מקומו, וראה בשו"ת חתם סופר אה"ע סי' קכ"ו, ויור"ד סי' רפ"ט, וחור"מ סי' קפ"א, ובשיעורי תורה להגר"ח נאה סי' ג' אות מ"ד.

שבועה

סימן יב

נחלת

שב

[מהדור"ב - וכן מלאחי נסייעתא דשמיא בתשובת הרי"ז"ש (סימן ס"ו) בשם הרמב"ן, והנאני. ולפי זה גם דעת הרמב"ן בדעת כל הגאונים שכתובה דאורייתא דהיינו עיקר כתובה מדכתיב כמהר הצחלות, רק שיעורא דרצון ואסמכוה אקרא. ומה שטען הרמב"ן על רש"י שאם יגרשנה אין לה עליו כלום מן התורה, שהכתובה מדברי סופרים, לאו דוקא אין לה עליו כלום רק דבר מועט, דאם לא כן דברי הרמב"ן עצמו סותרין, דכאן בפרשת משפטים (שמות כ"ג ט"ו) כתב דמן התורה אין לה עליו כלום, והרי"ז"ש כתב משמו דמן התורה יש לה מהר, אלא על כרחך כמו שכתבתי. ומה שטען על רש"י אע"ג דרש"י נמי מסייעתיה הוא, היינו מפני שהבין דרש"י שרש"י סובר שגם השיעור דאורייתא, כמו שקוצר גם המזרחי בדעת רש"י, ואינו. וא"כ דעת רש"י ורמב"ן בדעת כל הגאונים מלכד ר"מ ז"ל. ע"כ מהדור"ב] ועיין עוד שם יותר באורך, וברוך השם אשר הנחני במעגלי צדק ובדרך אמת.

לג. ומזוניכי וכסותיכי וסיפוקיכי ומיעל לותיכי כאורח כל ארעא. גם פה הזכיר שלשתן שאר כסות ועונה, כי שארה הוא מזונות, כסותה כמשמעו, סיפוקיכי אין זה הפסק ומילתא באפיה נפשיה רק מורה על מעה כסף שנותן לצרכה, וכתב הרמב"ם (פרק י"ב מהלכות אישות הלכה י') כגון פרוטה לכובס או למרחץ וכיוצא בהן, עכ"ל, א"כ שייך הוא לכסות ולכן כתב וכסותיכי וסיפוקיכי.

ומיעל לותיכי כאורח כל ארעא הוא כינוי לעונה. לבא עלינו כדרך כל הארץ (בראשית י"ט, ל"א) תרגם אונקלוס למיעל עלנא כאורח כל ארעא ק"י. ולפי מה שאמרתי דאפלת הוא כינוי לעונה מזכיר בתחילה עונה ברישא וכאן מזכיר מזונות ברישא.

וטעמא נראה לי משום דאיפליגו בכתובות פרק נערה (דף מ"ז ע"ב) דתנא קמא סבר שארה אלו מזונות וכן הוא אומר ואשר אכלו שאר עמי (והרמב"ן בפירוש החומש גרס וימטר עליהם כעפר שאר), כסותה כמשמעו, עונתה זו עונה האמורה בתורה וכן הוא אומר אם תענה את בנותי רבי אלעזר אומר, שארה זו עונה, וכן הוא אומר איש איש אל כל שאר בשרו וגו', כסותה כמשמעו, עונתה אלו מזונות

שבועה

תפארת

ארמי אי אפשר לפרשו בלשון מעילה וכן הביא שמצינו בכמה נוסחאות לרבותינו הראשונים שכתבו ומעל בלא יו"ד וכמבואר ברמב"ם ולכן נהי שאנן לא נקטינן הכי אבל ודאי שבדיעבד אין לפסלו.

קנו) בשמש צדקה ס"ד דין בכתובה שכתב ומעל בלא יו"ד אם כשרה וכתב שלכאורה היה מקום לפסול כתובה זו כיון שאפשר לפרשו לשון מעילה אך למסקנא דמילתא מכשיר כתובה זו ומטעם דכיון שהכתובה בלשון ארמי ובלשון

נשים. הלכות אישות פי"א פ"ב

כ"ב 83 כסף משנה

מגיד משנה

יג ייש נאונים שהורו שהבוגרת וכו'. כבר כתבנו למעלה הגירסא שהיה להם ועל פי אותה גירסא הורו כן: יד חכמים הם שתקנו וכו'. מיתירות פירקא קמא ועוד טכר שם בגמרא שיש לרדן שכלל מלא במולים שאקורה עליו שמה ונתה מחמיו ותחבולו בדברי רבינו פי"ה מהלכות איסורי ניהל. ימ"ש רבינו שמחה אין אדם טורח בקעודה ומפסידה כך היה לשון הגמרא שם. וכמה הרשב"א ז"ל משמע דלי לא טורח בקעודה שאינו נאמן דהא ליכא חזקה יחזקה דגופא עדיפא מחזקה ממון ואפילו בדבר וברי דהולכין אחר הכוז דבחולות נשלות וחזקה דגופא [עדיף] עכ"ל:

מן הורו כל הנאונים שזה שאמרו חכמים שהוא נאמן וכו' אבל החיובות יש לה. כתב הר"ף דעמל דהספד הוא והר"א כתב אינו מחולק על דברי הגאון אבל מתוך הסגל נראה דמהימן גם לענין התוספתא דדבר ידוע דלשם סיבת חופה וביאה הוסיף לה ובי דינ דאמרין לענין מנה ומאמץ חזקה אין אדם טורח בקעודה ומפסידה ואם היה שוגג היה מגרשה ולא היה טורח בקעודה אע"פ שמרוב נטרות הסעודה פטור ממאמץ של כחיה גם לענין תוספתא שאינו מוסיף לה אלא בשעת חופה הי"ך נאמר ששענת חופה כח לה ולמחר בנדר נאמרו ומגרשה אלא ודאי טעמיה אמת ולהכי מגרשה ואדעמא דהכי לא הוסיף לה עכ"ל. וז"ל דל"ק דהא בגמרא (כתובות דף י.) אמרו חכמים סקנו לבנות ישראל לבחלה ממאמץ ולאמנה מנה והם האמיתונו שם אמר פסח פסוח מלאמי נאמן משמע בדיאל דלא האמיתונו חכמים לומר פסח פסוח מלאמי אלא משום דהם סקנו לה כתובה והם אמרו וז"ל בחובות שאינו מחזקה חכמים לא האמיתונו:

פי"ב א כשנושא אדם אשה וכו'. כתב ה"ה השלשה דברים שכתב רבינו שהם מן המורה וכו' ועוד שלל המנאח שים. ונראה לי שהמונות הם מדבריהם שלל

ואף ע"פ שיצא הדם הואיל ומצא פתח פתוח אין כאן בתולים: יג ייש נאונים שהורו שהבוגרת אין לה טענת דמים ויש לה טענת פתח פתוח. ואין דרך הגמרא מראה דבר זה ושעות היה בנוסחאות שלהם. וכבר בדקתי על ספרים רבים וקדמונים ומצאתי שהדבר כמו שביארנו שאין לבוגרת אלא טענת דמים בלבד: יד חכמים הם שחיקנו עיקר כתובה לאשה והם [נס] התקינו ואמרו שכל המוען טענת בתולים והאשה מבחשת אותו נאמן ועליה להביא ראיה לא על האיש. שחזקה היא שאין אדם טורח בקעודה ומפסידה והי"ך שמתחו אבל: מן ועד מתי יש לו למעון טענת בתולים. אם נסתרה מיד. ואם לא נסתרה אפילו לאחר שלשים יום: מן הורו כל [נס] הנאונים שזה שאמרו חכמים שהוא נאמן אם הבחישתו אשתו להפסידה. עיקר הכתובה אבל החוספת יש לה. אלא אם כן נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה או שהודה לו שהיא בעולה קודם שתתארם והמעתה. לפיכך יש לו להשביעה בנקיטה חפץ כדון כל הנשבעין ונושלין ואחר כך תגבה החוספת. ואין לה להשביעו שלא מצאה בתולה ואחר כך תפסיד עיקר כתובה שחזקה היא שאין אדם טורח בקעודה ומפסידה. ויש לה להחזיר אתה על מי שמען עליה שקר: יז הרי שרצה לקיימה אחר שהפסידה עיקר הכתובה חוזר וכותב לה מאה. לפי שאסור לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתובה כמו שביארנו:

פרק שנים עשר

א כשנושא אדם אשה בין בתולה בין בעולה בין גרולה בין קטנה אחת בת ישראל ואחת

א הכל שם: ב טור א"ע סימן ס"ב ש"ג עיין מ"ח ולאין פ"א:

הגיונות

לחם משנה

לא איירי אלא בכסות המטה הראוי לה לילדה או לזונה ולכן כתב ה"ה נהא דכולהו מנא דבריהם שהם מ"ק ור"א יכו' למשמע ליה דלא פליגי כהא. [ולכתב עוד ה"ה] ואע"פ שהם שנים וכו' וא"כ למה לא פסק ג"כ כר"ב? נענין עונתה שהרי אמר שם (דף מ"ח.) לפוס עונתה מן לה כסותה וכו'. ונראה לתרץ דודאי ה"ה הימר דהך משנת ר"ב? לא קני כיון דליכא חרי והוא קמך נענין המונות אבריהם אחרת שמכרעת כמ"ש ועוד וכו' ועוד שכן מכרעת בריתא דלמחר תקנו מונות וכו'. וא"כ והא בפרק אע"פ (דף נח.) הגיהו בריתא פיקנו מעשה ידיה חתם מונותיהם ולפ"ז אין ראייה כלל דלא החכר

משנה למלך

ז"ל בפרק י"ה מהלכות איסורי ביאה יע"ש. ובפירוט כתב רבינו ז"ל בפרק ג' מהלכות קטנה ובפרק ג' מהלכות איסורי ביאה דקטנה כח מילין שזינתה לא נאסרה אפילו לבעלה כהן: והוי יודע דבגמרא זו דרבינו חננאל שבחבנו לעיל דלית ליה דמ"ע פתחה פסוח הוא סברא יחידים שהרי רוב הפוסקים סבירא להו דבוגרת אין לה טענת פסוח אלא טענת דמים יש לה. ולדידכו ה"ה דקמאי אין להן טענת במולים מיירי בטוען שענת פסוח פסוח. ואם כן מין דתמי נהדה מוכח ע"ז וברי אין להן טענת במולים מוכרעת דבר לומר דמוכח ע"ן פסחה פסוח. ואף להר"ף דפ"ל כ"ח גבי בוגרת וכמו שנהא מדבריו בפ"ק דכתובות מ"ח גבי מוכח ע"ן לא ביאר דעמא. ואפשר דפ"ל דעמא רוב הפוסקים ז"ל שאין הדבר מוכרע דמי שקוצר דבוגרת פסחה פסוח דמוכח ע"ן נמי פסחה פסוח. ומה גם בדברי הירושלמי מוכיחין בדיאל דמוכח ע"ן פסחה פסוח יע"ש: יג ייש נאונים שהורו שהבוגרת אין לה טענת דמים וכו'. בירושלמי פ"ק דכתובות אמרינן רבי קרספא בוגרת חביבת שמוחה היא הלא דמיצא שאל להפסיד כתובתה אלא לקיימה אינו רשאי משום ספק טענה ואח"כ מדרי מונות וכו'. ודברי הירושלמי ה"ה דלמחר דבוגרת חביבת שמוחה יטולים להשיב ללל הפוסקים בין לדעת הגאונים בין לדעת רבינו ז"ל וכמ"ש הרב שדי יחיש. אך מה ששיימו דלקיימה אינו רשאי משום ספק טענה זה הוא פלא בעיני דכיון דבוגרת דכין כדן מלי ספק טענה איכא. (א"ה) עיין פסק י"ח מהלכות איסורי ביאה דין ז' דבדבר הכי הממגר (ז"ל): והערה

מגדל קזו

יג ייש נאונים שהורו עד סוף הפסק. פסק אלו נערים (דף ל"ו) ופ"ק דכתובות (דף י') הפסימו הוראה אלו:

פי"ב א כשנושא אדם אשה עד דכך כל הארץ. פרק נערה שנמפתחה (דף מ"ו) ולסון מכללת נמשפט הכנות וכי מה למדנו למשפט הכנות מעשה ה"ה כל ללמד ויחנל למד

וכס נאמר שאר אלו מונותיהם פסוח כמאמנו וינחיהם זה דרך ארץ ע"כ:

ואם

אין אדם טורח וכו' ואין דק"ל דמוקד הוה הך דלא כהלכתא: פי"ב א כשנושא וכו'. כתב ה"ה יאני ממה בדבריו נענין המלכות וכו'. כבר י"ש הרמב"ן דעמו בפירוט המורה דפירוש כסותה ר"ל כסות שעל המטה וזהו שאמרו בצרייתא כסותה כמשמעו ע"ש. ולפ"ז ר"א בן עזקא פליג אה"ק בכולהו ואפילו בכסותה דלרא"ב? ודאי שפירוש כסותה הם המלכותים דהא אמר שם אין לא של ילדה וכו' והיינו ודאי המלכותים. וזהו דומק דנראה דלא פליגי אלא בשאר עונותיה אכל בכסותה שום דהם המלכותים. וזהו דומק דר"ה דקאמר שם אין לא של ילדה וכו' ואני

מה שכתב להם וכמו שכתב הרב לח"מ. ובה אמו שפיר דבר העור דה שכתב או שאל חקנו להן כתובה אין לכן טענת במולים מנעמא דמנחה הוא. ואח"כ חזר וכתב דין המכרש והשועה שהוא הדין המכר בשעתין דמיירי בדיאל להו כתובה מן הדין. ולפי זה אפשר לישב דברי ה"ה שכתב וז"ל וכתב רבינו או שאל חקנו להן חמדים כמורה ושפוט הוא וכו' דמ"ל דר"ה דגמרא לזה היינו דנא דרבינו. דרבינו ז"ל איירי בדיאל לה כתובה מנעמא וכתב לה מדעמו ועל זה כתב ה"ה ז"ל דה פטור. אלא דלפי זה יש למנוע על רבינו דהשועה דמא דגמרא. סוף דבר דהדבר אלא בפסק גדול אם הפוסקים טעמיה דבריהם מפרשים למעשה פירושו"ן אי מנו שפירשו. אך קשה דאם נאמר דהמפרשים לפרשת ושועה דמנעמא פירושו מורה ש"ל דיכא דלין להן כתובה מן הדין זה כתב לה דהוי מנחה. מאי דחזקה דרב שם לומר ה"ה ר"ג והא רבי יחיש. אימא דקמיתא דקמאי יש להן טענת במולים מיירי כה"ה לכן כתובה מן הדין אלא שכתב לה כתובה ואמרינן דמנחה נתן לה ומשום הכי אין להן טענת במולים וכו': ודע דמה שהוכרחנו לומר לעיל אר"בא ריתובות ז"ל דהא חרשת מיירי כשקדשה איהו או שקדשה עמלה כשהיא פקתה הוא אפילו בעלה כהן. ולא מימא שפיר איהו זונה מדברג בין דחקתי וצ"ה כה"ה אף מילוק בין אונס לזונה. משום דלין זונה אלא מאיסור מורה ודוקא חללה משפחה לה מדברג אלא זונה ליכא אלא מאיסורי מורה יכמו שכתב רבינו

הגהות מיימוניות

יג ייש נאונים שהורו וכן ר"ח אבל יע"ש גרס ופי' בדברי רבינו המחבר וע"ש בחוספות ור"בא"ה כתב גם הוא על פירוש"ו ולא נהירא יד [ח] פ"ק אר"ג אבר שמואל רשב"א ע"כ: מן [ח] וכו' ר"א אלפס הו"ן לגאון דקאמר ה"ם לענין כהן ובאמץ אבל לענין חוספת לא מדיחין החזיק דבריו דהחוספת דמנעמא כתב לה לא הוי בביל תקנתא דמנה ונאמץ מדיחין חכמים הקנו וכו' ואע"ג דנאמן בחר הדוען כך לא נהדימ וכתבתי ליה בזה דבריהם א"ה ע"כ: כה"כ

משנה תורה <מהדורה חדשה> (ד' נשים) / משה בן מימון (רמב"ם) | עמוד 85 | (726077)

כתובות דף קי

נב:

עין משפט
נר מצוה

[illegible]

תוספות רי"ד

[illegible]

שהוא תנאי ב"ד בן נרקיס
אין אדם מקנה דבר למי של
שמה"ת בעל יורש את אשת
יורשהו ביד אחרים אבל עכ"ל
לא לירדות. דהיינו מנה ומא
אמשוך ידי מלחכות נדוּעא
והשתא דתקין רבנן דמתיבתא
איהי נמי גביא: ותתורפן ממ
פי כמה ששענב האב אין ה
דאם אין שם מוֹדֵד ידנו על

אין פוירן את השמיון ב'ז' ארעא קאי: ^{טז} **אמר** הרי גיטה
וכתובתה תרפא עמיה רשאי. לפי שרפואה היא בכלל מונוט
הרי קבלה כנגד מעשה ידיה שעד עכשו אצל אינו רשאי לומר
אקבל את גיטה ותפדה את עצמה לפי שלא קבלה חטום מפירות
שאלה עד עכשו:

יתגבה ממוטלטלי בכתובה שויה רבנן. והשתא שתקנו הגאונים שכתובה גובה ממוטלטלי מתוצת בנין דכרין נמי גביא ממוטלטלי דהא ככתובה שויה רבנן:

תַּמְרוּהָ מִמַּשְׁעָבֵדֵי יִרְמְיָהוּ תָנָן.
אֶף עַל כִּי שִׁדְעָה גַם
(א) הַמַּשְׁקָה יִרְמְיָהוּ תָנָן אֲלֵהּ שִׁנְלָהָ.
וְאֶרְבָּה מִשְׁבוֹת ור"ל דְּחֻמֵּינָהּ לֹא רָלוּ
וְהָתָה לֵהם אֲלֵהּ: כִּי יִרְשֶׁהָ מִן דְּמַחֵה
רִשְׁוֶהָ קָלָה: **יִרְמְיָהוּ** תָנָן. גִּבִּי
בֵּין הַנְּבִיִּים לֹא עָנִי לְטֻמְיָהּ טָהָה
וְיִשְׁנֶה דִּירְמָהוֹן מִן דְּאִפְלִי לִמִּי"ד
וְיִרְמְיָהוּ מִן מַדְוָה לְגַבִּי אִם כְּתוּמָה
יִשְׁוֶהוּ (ב) מִן דְּרַמְוֵהּ בִּישׁ טֻמְלִין
וְיִבִּי דֵּף קָלָה). אֲבָל לְגַבִּי מַמַּשְׁעָבֵד
יִזְכָּק פְּלוּתָהּ בְּיִיחֵה דְּלִמְרָה הָתָה
וְזִכְרָה אֲעִ"ם (לְקָדָן דֵּף נה):
הַמַּחֲמָה

אין פוירן אהרן השבויין ויזר על כרי דמחם^א מפני תקון העולם^ב הא כבדו דמרוה פוירן אע"ג דפרקונה ויזר על כתובתה ורמזיה נמבית והיו מבקשין ממנו עד עשרה בכתובתה^ג מעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה ר"ש בן גמליאל אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה אם לאו אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל תרי קולי אית ליה: לקתה חייב לרפאותה: תנו רבנן^ד אלמנה ניונות מנכסו יתומין זרביה רפואה הרי היא כמבוזת ר"ש לה שמעון בן גמליאל אומר דרפואה שיש לה קצבה נתרפאת^ה מכתובתה שאין לה קצבה הרי היא כמבוזת אמר רבי יוחנן עשו קטות דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה קריביה דרבי יוחנן הוה להו^ו אהת כבא דהוה צריכה רפואה כל יומא אהו

יִלּוּ^א קִרְצוּ לִיה מִדִּי לְרוּפֹא אִמּוֹ רַבִּי יוֹחָנָן
מִעֲקֶרְא מֵאִי סִבְרָא וּלְסִבְרָא מֵאִי סִבְרָא מִעֲקֶרְא
סִבְרָא סִבְרָא אִדְם חֲשׁוּב שְׂאֵנִי: **מִתְנִי^ב יִדְא**
י מִינֵאִי אֵינֵן יִרְחֹן כִּסְפָּא כְּתוּבָתָךְ יִרְחֵל עַל
תְּנֵאִי בִידֵי^ג יִבְנֵן עֹקֵבִן דִּירְחֹן לִיכִי מִינֵאִי
עַד דְּתִלְקֹחֵן^ד לְעוֹבְרִין חֲזִיב שְׂהוּא תְּנֵאִי בֵּית
וּמִיחֻזֵּא מִנְכֵּסִי כֹל יוֹמֵי מִזְגִּר^ה אֲלִמְנוּתֶךָ
דִּין כִּךְ הוּא אֲנִשִּׁי יְרוּשָׁלַיִם כּוֹתֵבִין^ו אֲנִשִּׁי
אֲנִשִּׁי יְהוּדָה הוּא כּוֹתֵבִין עַד שִׁירְזָא הוֹרִישֵׁן
רִצּוֹ וּרְשִׁין נִתְּנִין לָהּ כְּתוּבָתָהּ וּפּוֹרְשֵׁן
שׁוּם רַבִּי שְׂמֻעֹן בֶּן יוֹחָאִי מִפְּנֵי מַה הִתְקִינוּ
אֲדָם וְיִתְּנוּ^ז לָכֶתוּ כִבְנוֹ וּמִי אִיכָא מִדִּי
תֵּיב לֹא תִירוֹת וְאִתּוֹ רַבְּנִין וּמִתְקִינֵי דְתִירוֹת
יִכְתִּיב^ח קָחוּ נָשִׁים וְהוֹלִידוּ בָנִים וּבְנוֹת וְקָחוּ
וְלֵאנָשִׁים^ט כִּשְׁלָמָא בָנִים בִּידֵיהֶם קִימֵי אֲלֵא
קָא מִשְׁמַע עַל נִלְבְּשָׁה וְנִיכְסָה וְנִתְּיֵב לָהּ
וְנִסְכֵּי לָהּ עַד כְּמָה אֲבִי^י וְרַבָּא דִּאֲמֵרִי
וְאִימָא דִּאֲבִי לִירוֹת דְּבַעַל לָא לִירוֹת אִם
וְאִימָא הִיא דְּכֵתֵב אִב^כ (כ) לְכֵתוּב בַּעַל
תּוֹב בַּעַל^ל לֹא פְּלוֹג רַבְּנִין בֵּת בֵּין הַבָּנִים
נִין בֵּת בֵּין הַבְּנוֹת תִּירוֹת לֹא פְּלוֹג רַבְּנִין
וְיִתֵּיב רַבְּנִין תִּירוֹת מִמִּשְׁעֵבֵי^מ יִרְחֹן תֵּן
מִתּוֹר דִּינֵי^נ בְּמִקּוּם דָּקָא מִעֲקֶרְא נִחְלָה
פִּפְא אֵיעֶסֶק לִיה לְבִרְיָה בִּי אֲבָא סוּרָא
וְאֵעֶסֶק יְהוּדָה בְּרִי מִרְמִיר נֶפֶק אֲתָא אִתְּחוּ
מִפְּפֹר מִינֵה אִמּוֹר לִיה נִיעוּל מִרְ בִּרְיָא
חֲזִינָה

ת. [כין] דעעמא מלש דנדיא הא היבא דלין לי צט
ידיה כחוצה אמר צרם דנדיא שנתן איז אמה מאי
הכניס: בת צין הנהו תירוש: וכן צת מן אמה
י אמה דהא איז שויה כחלה יש משפט נחלה לבת
י תשקול וכן צין הנהו תשקול: והנהו ממשטיי
ס שאין הכניס יורשין אלא מוקדקע ואוקומא כחצומ
תאורו ממשטיי: אי כחצומה שויה ולקמן פליגי
מותר דינר: יתר על שמי הכחצומה יטלו כחצומ אמה
ס אלא שמי כחצומה חולקין בשוה: מקום דמישקרא נדי
חלקה שמי נגמר שיהא מן התורה הלך כי איז
נחוצה מן משום חלק דנמנן ויל לא לל: **כי אבא**
לי (ט:)¹² אמרה לי בת אבא סוראה כי נהמא אקרא
בנון דב פפא ונת אבא סוראה: איי. דב פפא לבת אבי
יודיה אשתא. דלכא סוראה: הוה מיפטר מיניה: יודיה

ולו להעלות על דמיון: **כְּנֹד** כתובתה.
הא טפל תמור מן העיקר תנאי כתובתה
י. לא יותר על דמיה שהיא ראויה
למטה: וצריכה רפואה הרי היא במוזנות.
ואם צריכה רפואה הרי הרפואה

כמוזות דתורויורה חיותא ניהו: מוזות:
 אין להם קצבה הלכך פרוזא שיה
 איה קצבה שמינה חולק מדיד אינה
 בכלל מוזות: קצבו איה מדיד ארופא.
 שיקבל עליו פרוזאיה עולמית
 וכן: שוברי הדינין, אוהב אחד
 מצגלי דיני ומעמסי וצומידי לדיני
 ושורק [הדין לפני] הדיינין לחכותו
 מיקרי שורקי הדיינין ששורק את
 הדיינין להפוך לבס לטובתו שז: אז
 מטיקרא. כשהיזיל עלה: ורבושא.
 שמתקשר: **מותני'** יתר על אחרתון
 דעם אחרתון: וזי אשה אחרת
 מתני' ממי אחרתון יטלו גיין

כחוצותך ופסקא מינה שמה מרובה
היה לו שנה יהו בני אשה האחרת
מרובים וצנך ומעטים וטוב להם
שיעלו כחנות אמן ומרובים כחנות
אמן ואפי' הכחנות שוות: ב"י ימי
אשריתך. כל ימי משך לאומותיך:
בב"י משך ימי הקטן כחנות בבין
דברך. מאחר שהענין יורט את אשתו
למה תקטן שורשים לבניה מה שירש
מומנה היפוך שמה: ויהי צבתי.
מדוע היה דלילו¹⁹ ממה יירש צבתי
דרהמא אמר ברא יצירות. דלמי

[illegible]

זמנה אל^א יס לו בת מן אשה
דקמן צנין דכרין: בנהה שויה
אחת וצוות מן האחרת חטול
מן הכנות: א"א פלו רבנן. משפט
ן דטעמא משום דנזיית אבי האס
גזין דכרין: בכתובה שויה רבנן.
בניס פרק אפי"ס^ב ורזון רבן וזן
כדן כחוב צנין דכרין אלמה מן
דאורייתא. משום נחלה דכרין: א"א
מומר דינר שילקוין בשוה גמלה
אחא. ממזריה ודאסר רב פפא לבני
יוכי ובסנהדרין (ד: ה:) נמי אמרינן
עברה לכחוב כחובתה וסס ויסקור אביה
טול רשות מרב פפא לחזור לאחורין:
חזא

מסורת הש"ס
עם הוספות

גיטין מז. ע"ט
 (מוספת) פרק ד'
 לקמן פו. ע"ט
 (נרמז) יט. וי"ט
 כ"ב קלא. (ו) ג"ז פס
 (לקמן קלא.) (ט) ע
 י"י לקמן נה. ד"ה אבן
 לקמן קד פס
 קידושין ג. (כ) ע"ה
 קו. ג"מ ע.
 (לקמן נה. כ"ב קלא.)
 לקמן קד פס
 קידושין ג. (כ) לקמן
 בה ע"א.

הנהגות חב"ח

גמ' היכא דכחז א'
חזוב וכו' לא לכתוב
(ג) חא"מ. וי"ב ס'
גרסיק ליה
(ד) תוס' ד"ה חטור
שיעב גם המקשה
עין כס' אע"פ ד'
זה;

תורה אור השלם

הלא פרס לרע
מקד וענים מרודים
רא בית כי תרא
ם ובסיתו ומבשר
ותחעלם: (ישעיה נח)
כחו גשים (הוליד
ם ובנות וקר
גכם גשים וא
תחכם תנו לאנשי
לרעה כנים ובנות
נו שם ואל המעט

[illegible]

ליקוטי רש"י
[נרפס בסוף המסכת]

תשובה שאלות

על תום הי"ד
נראה דחסי כחן ונא

כחוסה וכו'.

ב' (דף קלא) מקשה רח' פ"י המורה וכו' מאח' ו' בעלה וירשנה ותתן' והיינו הנדוניא. דב' ד' דיש לכנ' בתי' גם א' ערף מכתובה עצמו' א' דכתובה עצמה גבי' ק' ירשה ממשועבדים' ו' מי שה' נש' דף צ"א' במקום דמיעקרא נחל'

תלמוד בבלי <עין והדר> - טז כתובות / תלמוד בבלי { עמוד 115 } (726077)

קס

אגרות

אבן העזר

משה

סימן צא

שיעור כתובה דאורייתא ושיעור הכתובה

לפ"מ שהנהיגו רבותינו הקדמונים

במדינותינו

כ' תמוז תש"מ

לנכדי האהוב והחביב מאד הרה"ג מוה"ר מרדכי
טענדלער שליט"א.

הנה מעת בטול המטבעות כמעט בכל העולם וגם
אצלינו באר"ב שהוא זה עשירות בשנים
מצד שנת חשיה אחרי מלחמה העולמית השניה
אשר לבד הגוירות שעל כלל ישראל נעשה שמה
ושערוריה בכל המדינות ומשחמשין רק בשטרות
המדינה אשר הם בשם מטבע הדאלאר לא ידע
אף לחכמים ובעלי הוראה ודיינים שיעור הכתובה
וכמעט שלא עיינו בזה כלל כי כמעט בכל עניני
גירושין אין נוגע למעשה כי אחרי שא"א לגרש
בעל כורחה תלוי בגירושין במי שתובע הגט ונותן
לצד השני סך גדול כפי שמתרצה ליתן או לקבל
הגט, וגם באלמנות אף כשאין אמותיהן של הבנים
רובא דרובא איכא צוואה וגם איכא בזה דינא
דמלכותא שהרבה מתרצין או מוכרחין לעשות שלכן
לפעמים המועטין שמזדמן לעשות כדין לא עיינו
רבותינו בזה ועושין פשר בעלמא שלא שייך לדין
כלל אשר לכן מצאתי לנכון לומר בזה תנכון האמת
לדעתי העניה.

הנה בכתובה שלנו כותבין מאתן זווי דחוי לימי
מדאורייתא שלכן הוי התויב בזווי דצורי, בין מחמת
שנהגין בתוס' דסברי בכתובות דף י' ע"א ד"ה
א"ר' דכתובה דאורייתא והזכרו בתוס' שם ר"ה
הר"י וריב"ם ומסחמא כל בעלי תוס' הם בשיטה
זו, בין מטעם שיטת הרא"ש שם דמסיק כהמפרשים
דאפילו כתובת אשה מדרבנן גמי תיקנו ליתן לכתובה
מכסף צורי, ומדאורייתא הוא פירוש על הכסף האמור
בתורה שהם כסף צורי כדי שלא נטעה דכיון דמדרבנן
הוא לא מתחייב אלא בכסף מדינה אבל אם לא
יכתוב מדאורייתא נמי יצטרך ליתן כסף צורי ומפורש
בקצור פסקי הרא"ש ובטור סימן ס"ו שכן הוא
שיטת הרא"ש לדינא. וגם שיטת רש"י בפירוש
דחומש במשפטים (כ"ט) בסוף כסף י שקול כמותו הכתולות
לה כתובה וישאנה שכתב הר"א מורחי (שם טו) בפשיטא
ממה שפירש"י בחומש פ' חיי שרה (כהו) על פסוק דולבני
בגשים ופילגשים דודד הרי גורס בגמ' שם דף כ"א ע"א
התורה ותמה על הרמב"ן שמקשה עליו, וכן משמע
ממה שפירש"י בחומש פ' חיי שרה על פסוק דולבני
הפילגשים פילגשים בלא כתובה כדאמרינן בסנהדרין

של לאו, שאף שהוא דחוק לפרש שלכן יאמר בשביל
יעקב הרי מוכרחין לומר כן דהא לבן היה עובד ע"י
לא שם דיני התורה אף אם היה יודע מהדין, ומכיון
שאמר בשביל יעקב אין לנו ראייה שגם שמחת האבות
נחשבה שמחה לדין אין מערבין שמחה בשמחה אלא
רק לשמחת התחת עצמו שאין למילף מזה גם שמחת
האבות, ולכן מסיק שעכ"פ הראשונים היו נוהגים מזה
וא"כ יש לפרש כדמסתבר שלכן לא היה אומר בשביל
יעקב אם שמחת האבות לא נחשבה שמחה לדין ות,
אלא צריך לומר ששמחת האבות נחשבה שמחה לדין
וזו האמר לבן בשביל עצמו, ומכיון שקט זה הקרא
משמע לזה שהתורה הסכימה לזה שכן צריך ליתור.

אבל לדינא מכיון שהרמ"א לא חש לזה אין להחמיר
ורש"אין בזה אחר ז"ו באופן שיחפורו הקראים בינתים
משום דביחד אסור מצד זה דס"ח. ומכיון שבט"ז בשם
הגהת סמ"ק כתב דאין לעשות ביום אחד מדראו
לכתולה להתמיר שלא יהיו ביום אחד, ואם רוצים
דוקא שיהיו סמוכים יעשו חופת ראשונה קודם שקיעה
וחופת השניה אחר זאת הכוכבים שהם בשני ימים,
אבל אין למחות כשעושין וא"ו אף כשהן ביום אחד.
ולגידסת הקצת ספרים שהביא הט"ז דבשבע אחד נמי
אין לעשות אין לתוש להתמיר שלא מסתבר גירסתם,
וגם שהוא רק בדבר שאין בו ענין איסור שלא שייך
להתמיר.

ידיו,

משה פיינשטיין

סימן צ

כתיבת שטר באנגלית שבו מתורגמים
תנאי הכתובה

י' תשרי שד"מ:

למע"כ חתני כבני תאריך לו מאד הרב הגאון
מוה"ר משה דוד טענדלער שליט"א.

הנה בדבר כתיבת שטר באנגלית שבו מתורגמים
עניני התחייבות הבעל לאשתו שבתנאי הכתובה
הנהוגים לנו מחזרי דורות, כדי ששטר כזה יוכל
להתקבל בערכאות ויועיל, בכמה מקרים, למנוע שהבעל
יעזוב את אשתו בגירושין דערכאות (דיווארס) ויעגנה
בלא גט, הנה ראוי תנכון לנהוג כך לכתחילה ואין
שום פקפק לצדק שטר זה האנגלית לכתובה הרגילה.
בברכת כחיים בסע"צ, ותנך אחתך בלדי.

משה פיינשטיין

אגרות

אבן העזר

משה

קסא

בנשים ופילגשים דדוד הרי גורס בגמ' שם דף כ"א רק פילגשים בלא כתובה, וגם התם השיג עליה הרמב"ן שכתובה הוא מדברי סופרים אלא שהיא בלא קידושין והגירסא בסנהדרין פילגש בלא כתובה וקידושין, אבל פשוט שרש"י גרס בגמ' רק בלא כתובה ועיי"ש במשי"כ הרא"מ.

(והמ"מ פ"א מאישות ה"ד תא כתב דאף להרמב"ם היתה הגירסא פילגשים קידושין בלא כתובה, ואף שהרמב"ם הא טובר דכתובה תא מדרבנן בפ"י מאישות ה"ז ונמצא שלהמ"מ אין חלוק בין אשה לפילגש מן התורה, אולי טובר המ"מ שאין לה חיובי התורה לאשתו שאיכא לתרמבים מן התורה והוא מוזנות וכסות, ואף שדאי היה דוד ונ' ומפגנס גם את פילגשיו וגם מסתבר דהיה חייב דלא גרפי משכיריו דכיון דהיו אצלו כל הזמן ולא היו נשכרין למלאכה לאחרים דפשוט דהיה אסור להן, מ"מ לא היה זה מחיוב מוזנות דאשתו דצריך לזונה דוקא באופן כבוד וחשיבות דמלכה ובפילגשיו תא כמזונות דשכיריו וכן הוא בכסות, ואולי אף בעונתה שחייב גם לפילגשיו כמפוש בסנהדרין דף ק"ז ע"א דא"י אמר רב אפילו בשעת חלוו של דוד קיים י"ח עונות שפרש"י ל"ח נשיו שלא לעגנו, ובכלל ה"ח נשים דלהרמב"ם היו גם הפילגשים בכלל כמפורש בפ"ג ממלכים ה"ב שכתב לא ירבה לו נשים מפי השמועה למדו שתא לוקח עד י"ח נשים בין הנשים ופילגשים הכל י"ח היו, אולי ג"כ חילוקים לענין אופן תעונה כגון לשמש הוא בבגדו והיא בכנדה דא"ר יצחק ויתן כתובה בכתובות דף מ"ח ע"א וכדומה לא יתחייב זה לפילגשים, וזה מה שאיתא בירושלמי פרק אע"פ ה"ב לרי יהודה שאמר אחת זו ואחת זו יש לה כתובה אשה יש לה כתובה ותנאי כתובה פילגש יש לה כתובה ואין לה תנאי כתובה, והובא בהגמ"י פ"ד ממלכים ה"ד, ופי' חפ"מ מוזנות ובנין דיכרין וכל אלו דחשיב בפירקין דלעיל, וכונתו במוזנות שנקט בחלוק דין דתורה הוא קודם שנתקנה כתובה דהיתה חשובה פילגש זו שאין לה תנאי כתובה, ומסתבר שלכוננו זו הביא הגמ"י ירושלמי זה משום שכתובה לא היה שייך קודם שנתקנה כתובה להרמב"ם שהוא מדרבנן לכן הביא הירושלמי שהוא בלא תנאי כתובה דהוא מחיובי התורה לאשה מוזנות וכסות).

עכ"פ המאתן וזוי הוא מאתים וזוי צורי שהם עשר פעמים כשיעור סדח"ב, ושיעור סדח"ב תא חמשה ל"ט וקווינ"ט כדאיתא בס"י סימן ש"ה סק"א כסף צרוף, וכתב הגר"א סק"ד שלא דק במעט דקוינ"ט תא רביע והאמת שתא חמשה ל"ט ושליש. וכן איתא בגמלת שבעה סימן י"ב אות ל"א, וא"כ הכתובה דהיא עשר פעמים היא ג"כ ל"ט ושליש כסף צרוף, אבל כאשר בימי רבותינו הראשונים היה מטבע

שלחם מכסף צרוף שהיה כסף בול מאד עד שהיה וקוק שתא ט"ו ל"ט בשני חזקים ולא היה נחשב לכולם למעט הגירושין ולכן תיקנו לכתוב מאתים וקוקים כסף צרוף שהוא ארבע מאות וחזבים, וסך זה הוא מדהנחיתו ליתן כתובת כנגדם ומשפחות מיוחסות לכל הנשים כדאיתא בגמלת שבעה סימן י"ב אות מ"ו בסופו, והיו מקומות שוקוק היה שני חזבים וחצי חזו והמאתים וקוקים ת"ק חזבים וקבלו גם אותן המקומות לכתוב מאתים וקוקים אף שהיו עוד מאה וחזבים וכן גבו או לכתובה מאתים וקוקים כדאיתא בהגר"א שם.

אבל כתב הגר"א דאף שאחר זמן רב שהכסף נתייקר ביותר וערבו הרבה נחשת לא גבו ג"כ לכתולה אלא ת' וחזבים ות"ק חזבים אף שכתובין מאתים וקוקים כסף צרוף שתא הרבה יותר דמאתר שתא עכ"פ סך גדול שלא תתא קלה להוציאה לא חששו אלשון מאתים וקוקים כסף צרוף דכ"ג אדעתא דמעתנא אולגין, וזהו מה שבמקומותינו בימי הקיסרים ברוסלאנו קודם המלחמה העולמית הראשונה שהתחילה בשנת תרע"ד היו גובין לכתולה חמשה ושבעים רובל שהיו ת"ק גילדאן שזה היה תרגום של חזבים וגילדון אחד היה ט"ו קאפעקס שהיו מאה רובל, משום שהיה סך גדול לענין הוצאת כל אדם לצרכיו שתא למאכל ולכסות ולדירה ואף שבזמן קיסר האחרון לא היה נחשב זה סך גדול כבזמן קיסרים שלפניו מ"מ היה נחשב זה סך חשוב שתא שייך להתחשב בזה להמנע מגירושין לסתם אינשי שאינם עשירים. אבל עתה זה הרבה שנים במדינתנו באח"כ אף כשהיו עוד מטבעות כסף לא היה נחשב ע"ה רובל שהיו ערך מ"א דאלאר לכולם למנע מגירושין אפילו לעני שבועיים ואף לא שתי מאות דאלאר, וכ"כ בכ"ה שנים תאחרות ובפרט בשנים תאחרות שליכא כלל ענין מטבעות של כסף כלל אלא רק שטרות המלוכה ומטבעות הקסנים שאין בהם כסף כלל ואפילו איש אחד לא יוכל לזון פסך כזה אלא רק זמן מעט שלכן אף אחד עני שבועיים לא ימנע מלגרש בשביל סך דמ"א דאלאר ואף לא בשביל שתי מאות דאלאר, ולכן יש לנו להתשיב הכתובה במאתים וקוקים כסף צרוף ממש שזה תא תיקנו הקדמונים כשהיה כסף בול אף שבזמן שתיקנו שהיה תחשבו ע"ה רובל היה זה יותר חשוב מע"ה רובל שהיה בזמן הקיסר תאחרון ומ"מ העמידו הכתובה על סך מאתים וקוקים ולכן יש גם לנו לגבות סך זה דעיי' מסתבר שנשארה תחננה דכסוף כתובה אינו חשוב למנע מגירושין יתנו כתובה מאתים וקוקים ואיכא קצת על מה שהשאירו לכתוב חוקקים אף שלא גבו זה כדי לידע איך לעשות כשהיה עוד זמנים שלא גבי כתובה דאורייתא למנע מגירושין, תא מאה

משה

אבן העזר

אגרות

קסב

דעליו דנעשו בשעת הנישואין כחוב כתובה וכל הנאי כתובה שיש עליה פרטים אחרים בתוכם כמא דחשיב בריש פ' אע"פ (נ"ד ע"ב), אלא אף בלא עשו ק"ט עליהו וסמכו שיהיה מדברים העקנים באמירה, נמי מכיון שלא חזקו שבחובים שכתבו נכללה גם הכתובה אין הכתובה בכלל, וכ"ש אם נצטרך לומר דמה שכתבו הכתובה היה זה שלא לצורך שזה לא אמרינן. ועיי' בכתובות דף מ"ד ע"א בשני שטרות הנישואין ברא"י שבאם איכא איות תוספת בשטר השני מקיימין שניהם, ואם ליכא שום תוספת אח"כ דביטל שני את הראשון ורי דלא שייך לומר שלחנם ולשחוק בעלמא כתבו שטר השני, וכ"ש חכא שלא נאמר בשטר ראשון כלל ענין חוב הכתובה אלא שטר ליתן לתאשה כשיבוא אלף וזו וכדומה, ובשעת הנישואין כתבו הכתובה, שליכא לנו סתירה ושום תמיהה על זה דאם שני שטרות על שני החובים הן, על החוב דנתחייב בעצמו שטר אחד, ועל החוב דחייבוהו רבנן שטר אחד שהיא הכתובה שכותבין בשעת החתונה, ולמנהגנו בכל הארצות דבני אשכנז נמצאים הוא כן. ולא שייך שיכתבו בשטר השני דהיא הכתובה ואוספת לך דאם לענין הדין חשש הא שטר הכתובה וכתבין בגטס וסך דכל כתובות הוא שטר הכתובה ורק זו נקראת שטר כתובה שכן הוא בכל הנישואין דהעיר המצוינה ולא שטר השני שנכתב בסך אחר ובלשון אחר. וגם לא שייך לכתוב ואוספת בשטר השני שהיא הכתובה את חובי השטר הראשון דאם לפי המנהג אין משני בשום דבר בכתובה אלא כותבין לשון אחד שזה לכל הכתובות שבעיר, וכ"ש שלא יחלקו לכתוב אף ברשם שהתן דחומה זו ואוסף על עצמו עוד חובים לבד חוב דכתובה זו, והוא אחד מעיקרי הטעמים שלשון הכתובה ישנה לכל בחלוח כהמנהג לכתובות, וגרשוח ואלמנות כהמנהג לגרשוח ואלמנות, ולכן היא גובה כל שני השטרות בשלמות כשנתאלמנה ונחגרשה הוא ברור.

*

ואגב אכתוב בקיצור עצם שיצור כתובה בומנז במדינתנו כפי שחזרתי במקום ששייך לעזרות, דאם בגירושין לא שייך לעזרות מאחר שרנפ"ה אסר בזמן לגרש בע"כ שהוא חלוי נמי שרוצה בגירושין בין תבעל בין תאשה הוא מזכיר ליתן לצד חשני עד שיתרצה ליתן או לקבל תגס כפי שמבקש. אבל בוגז זה לאלמנה, וליבמה כשדוצה לחלוץ ולשלם לה כתובה כשנשארו ממון וגכסים מתנה, ולפעמים רחוקים גם לגירושין כשנחוצה להתגרש כשיתן לה הכתובה כדן. שעד המלחמה הראשונה שהיו מצות כל מדינה ומדינה במחזיק היו משלמין. לכתובת בתולה ע"ה חבל במדינתנו ברזסלאנד ולאמנת החצי מזה אף שבכתובה נכתב ס"ה מאתים וקוקים כסף, וקוק הוא ס"ו לש

שנש כסף צרוף, וסך זה יגבו גם כשנתאלמנה. ולאמנה יגבו מאה וקוקים כסף צרוף שהוא חמשים פונט כסף צרוף, ולהוסיף לפי האומדנא מה שהיו שוים יתור כשתיו מטבעות שהיו חוב כתובה הוא במטבעות ולא בגמכא. אבל מומת שהוא מלתא חדתא יש להתפשר עוד קרוב לח, כן גלע"ד.

וקנן אהבך בל"ג.

משה פיינשטיין

סימן צב

בענין חובים שהסכימו ביניהם לפני הנישואין אם הכתובה כלולה בהם, ובענין שיעור כתובה בזמננו

בי דריה תמו תשמ"ב

מצינו חתני כבני אהוב וחביב ויקר כש"ת הרב תאנן משה דוד טענדלער שליט"א.

הנה איסוק בכתובות ריש דף ג'ו דאינה יכולה לפחות מכתובה לא בשעת נישואין ולא לאחר נישואין לא בתולה ולא אלמנה ופסקו כן הרמב"ם (פ"ב אישות ה"ח) ורוב הפוסקים, ואפילו לדעת קצת פוסקים שהביא המחבר באה"ע סימן ס"ו סעיף ט' דמצינו אחר הנישואין הא עכ"פ לא שייך זה אלא בשגירשה או נתאלמנה תיכף כשאמרה התקבלתי, אבל כשהיה עמה ס"א כיון שבעלתו בעילת זנות מחוייב לכתוב לה אחת שא"כ בני תורה ואפילו בסתם אינשי אין לחש לזה, ואפילו אם יש עדים או שטר שמחלה ופחתה כתובה ברור לנו שכיון ששדה עמה שדאי כתב לה כתובה אחת, ואפילו לא כתב סמך על מה שאיכא בידה הכתובה שכתב לה, ואפילו אם גימא שכבר נפטלה ולא מתכשר שוב שטר הכתובה שנפטלה בכתובת השטר שקבלה הכתובה יש לנו לומר שהם היו סבורין שלא נפטלה הכתובה, אבל דאי כל זמן שאין בידי שטר כזה אין לחש אפילו יאמר שהיה לו ואבד אינו כלום וכ"ש כשלא אמר זה, ובלא"ה הא לדינא יש לפסוק דהרמב"ם ורוב הפוסקים שאין מחילתה וגם קבלתה ממש כלום ויש לה הכתובה אפילו בגירשה ונתאלמנה תיכף ולא שדה עמה כלל.

וא"כ נמצא דכל הסכם שביניהם שעשו בשעת הנישואין שהוא בזמן שלא היה חוב כתובה כשלא כתב בתחייבותו לה שהוא לתוספת כתובה, יין זה שייך להכתובה כלל ואין לזה לא קולי ולא חומרי כתובה, ולי"מ כשקנו בקנין סודר שבוחר שכן היה וגם אם נכתב שטר ע"י כמא דשטר תנאים שנכתב בו שעשו זה בק"ט, שלא שייך זה לתחובים הכרחיים